NĂM THỨ MƯỜI. — SỐ THỨ 1714 MỖI SỐ: 0$02 THỨ HAI 4 DÉCEMBRE 1922

Trung Bắc Tân Văn

中北新聞

MỖI NGÀY RA MỘT SỐ

	BÁO:					
	Ngày chủ nhật	Ngày thường	Ngày chủ nhật và ngày thường	Ngày chủ nhật và ngày thường	Ngày chủ nhật và ngày thường	Ngày chủ nhật và ngày thường
Một năm.	6 $ 00	6 $ 00	6 $ 36	6 $ 36	6 $ 60	9 $ 00
Các lăng về	»	8. 00	8. 00	8. 00	8. 00	»
Sáu tháng.	3. 00	3. 50	3. 20	3. 20	3. 30	4. 50
Ba tháng.	1. 50	1. 75	1. 60	1. 60	1. 65	2. 25
Một tháng.	0. 50	0. 60	0. 55	0. 55	0. 60	0. 75

Les abonnements partent du 1er et du 16 de chaque mois

Toutes les lettres destinées à la rédaction doivent être adressées au directeur

63-65, Rue du Coton, Hanoi

Fondateur : P. B. SCHNEIDER
Directeur : NGUYỄN-VĂN-VĨNH
Rédacteur en chef : PHẠM-HUY-LỤC
Administrateur gérant : NGUYỄN-VĂN-LOÃN

Adresse télégraphique : TRUNG-BẮC TÂN-VĂN HANOI
TÉLÉPHONE N° 150

ANNONCES

Dernière page à raison de 2 Hgnes au minimum du hectare, soit 0$02 la ligne

Une seule insertion. . . . . 0 $ 10 la ligne
Par contrat : gressif
Par continuation et par insertion. . . . . 0 $ 10 la ligne
Réclame dans la 3e page. . . . . 2 $ la ligne
Annonces judiciaires et légales. . 1 $ 50 la ligne
On traite à forfait pour les contrats importants

Một điều nên chú-ý trong việc lập-hội

Ngày nay cái phong-trào lập-hội kết xã thật đã tràn khắp nước nhà, từ chốn thương-thôn đến nơi thành-thị, từ nơi sơn-cước đến chốn đông-bằng, không đâu là không thấy cái cảnh náo nức lập hội lập hè, không đâu là không thấy cái về tấp nập kết đoàn kết xã.... Nhìn thấy cái phong-trào ấy tất ai cũng có lòng mừng, vì ngày nay người mình đã hiểu nghĩa hợp-quần, đã biết kết đoàn-thể, để làm những điều công-ích, để giúp những kẻ khốn cùng. Thật là bảy giờ không còn trách rằng người mình khờ-dại ngu-dần, không biết « hợp-quần thành sức mạnh », như trước nữa....

Nhưng nhìn đi thì thế, mà xét lại thêm lo ! Vì rằng tuy lập nên hội nọ hội kia thật lắm, mà thử hỏi xem mấy hội được bền. Có hội mới thành đã đổ, có hội chưa dựng đã tan, còn những hội nào đứng được ít lâu thì tình thế rất là nguy-hiểm, chẳng khác chi trứng để đầu đăng, đèn để ngọn cây, coi lúc nào không biết, tắt lúc nào không hay, thật là chán-ngán ! Vậy thì cái tình cảnh ấy vì đâu mà có thế ?

Kể ra thì thật có lắm nguyên-nhân : nào vì kém lòng công ích, nào vì kém mặt kim-thiên, nào vì chủ-nhiệm gian-tham, nào vì cổ-đông phá-hoại, có khi một từ trong một ra, có lúc hai từ ngoài hại lại, kết-quả là làm cho thầy thành chung tế, vừa để một trò cười cho kẻ khác, vừa làm cho nản chí những người sau. Ngoài cái nguyên-nhân kể trên đó lại còn một nguyên-nhân nữa, nó gom sức với các nguyên-nhân kia mà làm cho đổ nát những công cuộc mới dựng thành hay còn đương vào thời kỳ sắp-dựng. Cái nguyên-nhân ấy thật không mấy khi ngờ đến, vậy tưởng nên nói rõ ra đây để những nhà có ý muốn dựng-hội kết-đoàn chú ý vào mới tránh được khỏi những nỗi khó-khăn nguy-hiểm.

Cái nguyên-nhân không ngờ ấy chính là ở cái bụng *nhiệt-thành* của những kẻ mà ta cho là đồng-chí với ta đây. Nói vậy có lẽ nhiều người ngạc-nhiên mà nghi ngờ hoặc hoặc không rõ ra sao, vì cái bụng nhiệt-thành của bạn đồng-chí tức là một cái sức mạnh giúp cho ta chóng thành công, chớ có đâu lại là một cái trở-lực làm hại được ! Vâng, bụng nhiệt thành của bạn đồng chí là một điều rất tốt cho người muốn dựng nên hội này hội nọ, vì nếu có ý muốn lập hội buôn hay hội học, hội canh-nông hay hội kỹ-nghệ, mà không gặp được bạn đồng chí với mình, không gặp được nhiều người nhiệt-thành góp sức với mình, thì độc trụ bất thành lắm, một mình kém sức gây dựng làm sao cho được ! Ta cứ nhìn chung quanh ta thì sẽ thấy biết bao nhiêu công cuộc, biết bao nhiêu hội đáng lập thành, chẳng phải là nhờ vì tâm lòng nhiệt-thành của nhiều người đồng chí mà nên đó ư ! Như thế bảo rằng lòng nhiệt-thành của bạn đồng chí là một cái trở lực cho sự kết quả thì thật là khó tin lắm lắm !

Ký-giả xin thưa rằng ký-giả cũng rõ cái giá-trị tốt đẹp, cái ảnh-hưởng to tát của cái lòng nhiệt-thành, vì có nó mới nên được công kia việc nọ, vì có nó mà những bậc anh-hùng mới lập được những kỳ công, mới thi-hành được những thù-đoạn khiến cho người ta phải một lòng kính-phục, một dạ nể vì.... Song cái lòng nhiệt-thành mà ký-giả nói đây nào có phải là cái lòng nhiệt thành quí-hóa ấy ! Nếu ai ai cũng có được cái bụng nhiệt-thành chân-thực quả quyết ấy thì việc gì mà chẳng thành, trong thế-gian này còn có việc chi là khó nữa !

Nhưng khốn thay ! sâm quế là những thứ đắt tiền quí-hóa, nên có kẻ đem sâm giả quế giả để lừa người, nếu ai lầm thì mất tiền vô ích ! Bụng nhiệt-thành cũng thế, đã là một cái sức ai cũng muốn có để chóng thành công, thì tất lại có kẻ đem cái giả nhiệt-thành để lừa người khờ dại thật thà ! Thế nào là giả nhiệt thành ? Và làm thế nào phân biệt được giả nhiệt-thành với chân nhiệt thành ?

Trước hết ta phải phân biệt nhiệt-thành ra làm ba hạng : một là cái bụng nhiệt thành chân-thực như là đã nói ở đoạn trên, hai là nhiệt thành giả, như sẽ nói sau này :

Thế nào là nhiệt-thành quá-đáng ? Nhiệt-thành là khi nào vì một lẽ ngoài cặp bách mà phải bất-đắc dĩ tỏ bụng nhiệt-thành đối với một công cuộc gì có thể thiệt hại cho mình. Này như trong một đám hội-đồng bàn mở một hội khuyến học, hay một hội làm phúc nào, là một hội chỉ đóng tiền chứ không có lãi, tất cũng có người không muốn thiệt mình, song khi đó nhiều người tỏ ý hoan-nghênh, thì có lẽ đâu mình cũng là một bậc tai mắt, lại phiếm nhiên tọa-thị không tỏ ý tán thành hay sao ? Vậy nên bất-đắc-dĩ mà phải ra bộ nhiệt thành, bất-đắc-dĩ mà phải tỏ ý hoan-nghênh, bất-đắc-dĩ mà phải nhận vào hội, bất đắc-dĩ mà phải hứa quyên tiền ! Vì cái nhiệt-thành quá-đáng ấy mà bị thiệt-thòi đến tài-lợi, thì tất sau cuộc hội-đồng mình lại oán mình sao có nhiệt-thành dại thế, rồi trong lòng chỉ những ước sao cho hội không thành được, để mình khỏi phải mất tiền đóng tiền quyên ! Đã mong như thế thì còn khi nào chịu tất tâm giúp cho hội chóng thành, còn khi nào ra sức để cho hội đã thành lập rồi được bền vững nữa. Không những thế mà thôi, có khi lại còn đi cổ-động phản-đối nữa, để làm ngăn-trở cho hội không thành được, hoặc đi bày đặt điều nọ tiếng kia để làm cho hội khó lòng đứng vững được ! Ấy đấy, nếu một hội nào khi chưa thành, hoặc khi đã dựng nên rồi, mà gặp những ông nhiệt-thành quá-đáng như thế, thì liệu có thể tránh được cái cảnh thủy-thành chung tế hay không ? Vậy trong khi lập hội, ta chớ nên thấy lắm kẻ tỏ ý nhiệt-thành mà đã vội mừng, ta phải nên tránh những bậc nhiệt-thành quá-đáng, những bậc chỉ nhiệt-thành có một vài giờ, thì mới khỏi gặp những điều ngăn trở được !

Ngoài hạng nhiệt-thành quá-đáng, ngoài hạng nhiệt-thành trong giây phút, lại còn hạng nhiệt-thành giả nữa, cũng là một cái trở-lực cho sự lập hội kết xã ở ta ngày nay. Thế nào là nhiệt-thành giả ? Nhiệt-thành giả tức là những hạng ta thường nhầm cho là nhiệt-thành nhất, vì trong cái nhiệt-thành nhất ấy thường lắm khi có cái lòng ích-kỷ, có bụng để tư-lợi rất xấu xa đó. Ôi ! nhiệt-thành quá-đáng tuy là hại, song cái hại ấy lại chưa bằng cái hại của hạng giả nhiệt-thành này. Hạng này thường là những hạng gian-tham nham-hiểm, khéo lợi-dụng cái lòng sở-thích của người ta mà mưu để tư-lợi cho mình. Thiên-hạ thấy hạng đó tỏ ý rất nhiệt-thành, tưởng là những hạng có thể hi-sinh tài sản, tánh mệnh vì công-ích được, nên đem lòng tin cẩn, mà giao phó cho một công cuộc trọng thể, chắc rằng hạng ấy sẽ tận kỳ lực mà làm cho công cuộc hoàn-toàn. Nào ngờ đâu khi cơ đã đến tay thì thi nhau mà bòn, mà rút, mà khoét, mà lừa, cho đến khi không còn chi nữa thì dở lối chân đò làng ra. Những người quá tin bấy giờ mới biết là dại thì đã chậm rồi, đành chịu đứng xem cái cuộc tan nát tàn bại mà lũ giả nhiệt-thành kia đã làm nên, rồi thở ngắn than dài chép miệng ! Nghĩ đến cái cảnh đó thì càng đáng giận quân nhiệt-thành giả kia bao nhiêu, lại càng trách mình bấy nhiêu, vì có mắt như không, để đến nỗi nhìn gà tưởng phượng !

Ấy nhiệt-thành là có hại như thế, vậy từ nay ai có chí muốn lập hội kết đoàn nên đề-phòng, nên phân biệt nhiệt thành giả với chân thì sau này mới khỏi nỗi thủy-thành chung-tế, tưởng nên cẩn thận lắm thay !

B. G.

Âu-châu điện-tín

VÔ-TUYẾN-ĐIỆN

Bordeaux, ngày 2 Décembre 1922

Đồng-minh với nước Đức

Hội đồng các quan Đại-sứ đã bá cáo cho nước Đức biết rằng nếu trước ngày 10 Décembre nước Đức không thi-hành hết các khoản bồi-thường và trừng-phạt về việc xảy ra ở Nassau, và ở Ingolstadt, thì Đồng-minh sẽ trích một số tiền là một triệu marks or, hoặc là cần thiết bao nhiêu thì sẽ trích hẳn nhiều về số tài-sản của nước Bavière thu được ở đất Palatinat.

Cuộc hội-nghị giảng hòa Đông-âu

Theo như lời nước Nga-xô, thì cái vấn-đề các cơ hồ Đông-âu sẽ hoãn đến ngày hôm thứ hai mới bàn đến, để đợi cho M. Tchitcherine tới Lausanne.

Chiều hôm thứ sáu, tiểu-ban coi về các điều-khoản địa hạt và binh-vụ lại bàn đến việc các đảo trong bể Egée. Tiểu-ban lại còn bàn về việc các tù binh. Hiện nay chưa kể cứu về việc cương-giới của nước Thổ về mặt Á-châu.

Chiều hôm thứ năm, M. Vénizelos đã thương nghị hồi lâu với Lord Curzon

Hỏa diệm-sơn Etna

Mấy hỏa diệm-sơn về phía Đông-bắc lại phun lửa.

Việc nước Ai-cập

Vì cần thành Thèbes người ta có tìm thấy phiến-mộ một vị quốc-vương về ba mươi thế kỷ trước đây.

Quan Clémenceau tại Hoa-kỳ

Ngày hôm thứ năm, quan Clémenceau đã tới Springfield. Ngài có đến thăm nhà của ông Lincoln ở ngày xưa.

Thị giá quốc-trái : 3 °/₀ 59.30. — 4 °/₀ 1918.63. — 5 °/₀ 1915 1916.76.15 — 1920 87.20. — 6 °/₀ 1920 88.75.

Bordeaux, ngày 3 Décembre 1922

Quan Clémenceau tại Hoa-kỳ

Ngày hôm thứ bảy ở Saint Louis đã làm lễ nghênh tiếp quan Clémenceau. Ngày hôm chủ nhật quan Clémenceau đi qua Richmond, ngoài có cảm tạ giáo-hội Quakers đã giúp đỡ Đại-pháp trong việc tu-phục lại những miền bị tàn phá ở nước Pháp.

Các vấn-đề binh-vụ tại Hoa-kỳ

Trong một bản tờ-trình năng nề của quan Wertz, tả thương-thư bộ Chiến-tranh có nói binh số được 125.000 người không đủ dùng trong việc quỹ phòng. Vậy ông xin lập một đội phi cơ ngay lập tức.

Cuộc hội-nghị giảng hòa tại Đông-âu

Năm tiểu-ban và pan-ban đã hội-nghị ngày hôm thứ bảy. Echitcherine và các phái-viên khác của nước Nga đã ăn cơm với Ismet pacha và phái-bộ nước Thổ

Việc nước Trung-hoa

Các thân-giao-sứ của Trung-hoa Nhật-bản về tỉnh Sơn-đông đã ký ngày hôm thứ sáu.

Việc nước Ba-lan

Đảng Tuế-đau đã đồng-thanh quyết nghị đón quan Thống-chế Pilsudski ra ứng cử Giám-quốc lần nữa.

Bộ tài-chánh có trù một số tiền phụ là 80 triệu marks, để làm nốt những công việc ở bải-cảng Gdynia, tại bờ bể Baltique. Có lẽ đến năm 1924 thì xong.

M. Troupezinski, thống-sứ hội trưởng nguyên-lão nghị viện.

Việc nước Đức

Theo như tin tức ở Essen, thì nghe đâu viện xã trưởng thành ấy là M. Luther, đã nhận chức thượng-thư bộ Thực-phẩm.

Việc viên đại-sứ Echrardt phải bắt các báo-quán đền hoan nghênh.

Có tin rằng sở tuần-cảnh đã tìm được tướng-quân Lutiwitz là người thả phạm trong việc loạn-chính ngày 20 Mars 1920.

Khánh-thành kỷ-niệm-đài

Quan Giám-quốc đã chủ-tọa lễ khánh thành kỷ-niệm-đài của các quan lớn và các trạng-sư bị tử trận. Quan thổ-tướng Poincaré và quan Thống chế Foch, cùng nhiều quan chức có đến dự lễ.

Việc nước Thổ

Nghị-viện nước Thổ bội-nghị mấy kỳ bí mật, thì đã đâu phiếu tỏ lòng tin cậy chính-phủ.

Theo như lời nhà báo *Times*, thì nhóc-dân thành Smyrne có biểu tình muốn nhoáng vẻ đạo Thiên-chúa lại trở về cho việc buôn bán lại như xưa.

Thị-giá quốc-trái : 3 °/₀ 59.30. — 4 °/₀ 1915 1916.75.90. — 4 °/₀ 1918 62.90. 5 °/₀ 1920 87.20. — 6 °/₀ 1920 88.90.

Sự giúp-đỡ là sự ích-lợi của nông-giới

Việc đời không phải của một người; làm việc đời cũng không phải chỉ nhờ thông-minh, sức-lực của một người. Vậy nên không có việc lớn việc nhỏ, nghề này nghề khác, tất phải giúp đỡ lẫn nhau, nhờ vả lẫn nhau, vẫn là lẽ tự-nhiên của loài người từ xưa nay vậy. Kẻ sĩ-phu trong tư trào này, thì nên học hành phấn lắm; người thuyền-thợ cùng nhau liên lạc thì công việc hanh-thông; nghề buôn bán lấy tinh tin-thực giúp nhau, thì hàng hóa phát-đạt; thường chỉ sự làm ruộng là nghề nuôi dân, nguồn lợi nước, há lại chẳng nên cùng nhau đồng lòng hợp sức, làm cho nghề nông phát đạt, nhà nước phú cường hay sao ?

Thử xem mấy chuyện sau này đủ làm minh chứng cho nông-giới giúp nhau ích-lợi là thế nào ?

Làng Thủy-hội (Từ-liêm, Hà-đông) từ xưa tới nay, các nhà làm ruộng, trâu bò làm xong, đề cả đấy làng giao một người trông nom chăn dắt, người nọ đến người kia, nhà này tới nhà khác, cái công-lệ lần lượt nhau như đã phổ-thông trong trí dân không đợi nhắc bảo mà ai cũng biết là sự công-ích nên làm. Dù ma cỏ khi không may trâu bị thất lạc, sự đền bồi kia, người chăn trâu cho là thường-khoản, không đợi nhà chủ phải nói nữa lời.

Cứ lối thường ra, các nhà điền-hộ, ruộng-nương không có ít nhiều, hễ nhà có trâu có bò tất phải người chăn người dắt, trừ sự nhàn-công cày cấy ra, lại lấn công người chăn trâu cắt cỏ. Tế phải biết rằng, một con trâu cũng một người chăn, thà để cả trâu bò của làng giao-phó một người; sức một người có thể trông được bao nhiêu trâu bò, bao nhiêu trâu bò cũng mất công chỉ có một người, giả thử trong một làng có trăm con trâu, tất phải một trăm người dắt, nay giao một người có phải đỡ công chín mươi chín người không ? Vậy ta thử tính, một ngày tốn bao nhiêu tiền công, nhân một năm tức là có bao nhiêu lần gấp lên; một nhà đỡ bao nhiêu tiền phí tính một làng tức là có bao nhiêu tiền đỡ đi. Làng Thủy-hội làm như vậy thật là lợi cho làng mà lợi cho nông-giới lắm thay !

Lại xem như làng Phú-mỹ với làng Kẻ-mai (Từ-liêm, Hà-đông); xưa nay vì việc sự thân xuất nên hai làng giao-hiếu, không kể chi khi nhập tịch sự thảo, hội-hè đình đám, hai làng thường vì tình thân-ái mà giúp đỡ lẫn nhau. Song cốt lấy mục-đích tương-tư tương-trợ làm chủ-nghĩa cam-khổ-dễ đồng, xem như như với làng Kiều-mai trâu bò bị dịch, để không may vào khi mùa màng cày cấy lại không may to trong sự không may là vào giữa độ cho cầm trâu bò ! Ngán thay ! lấy đâu làm cày mấy, lấy đâu làm ngựa cày ! Thật là vẫn tiền bỏ để tậu trâu, có ruộng sẵn là người cuốc ! Phú-mỹ là bạn yêu qui của Kiều-mai kia thấy tình-hình như vậy, người đắt trâu, kẻ đánh bò ai nấy tới tấp, lấy sự cày bừa giúp Kiều-mai là nghĩa-vụ xui mình nên làm; thành ra đến nỗi trong một thời ruộng làng Kiều-mai có tới sáu, bảy con trâu cày giúp. Làm cho Kiều-mai mừng rỡ vô cùng, bảo nhau mỗ lợn làm cơm, ra đình khoản đãi Kiều-mai, nhờ đó ruộng đã ruộng tế, tốt mọc tốt lúa, mới có cái hi vọng có cấy có trồng. Đáng mừng thay ! làng Phú-mỹ có bụng giúp nhau trong sự hiểm nghèo về đường nông-giới.

Thử xem hai chuyện đó đủ biết sức mạnh của hợp-lực để làm được biết bao việc, lợi biết bao người ; nên chi các nước Âu-tây lập đoàn thể kết thế-lực để mở mang về đường thực-nghiệp. Hay nói như việc làm ruộng, có tôn Tư-nông cổ hội Tông-nông, có vốn cổ phần, có tiền trợ cấp... chỉ là hợp sức càng lông, để mở đường phong phú cho quốc-dân, tránh chiếm lợi quyền với ngoại-quốc.

Nước ta từ đời Hùng-Lạc tới nay, giới Nam mưa thuận gió hòa, Thần-nông con cháu vẫn nối nghiệp canh-tang. Nay nhờ nhà-nước Bảo-hộ mở rộng hoang lập đồn điền, có tôn Canh-nông thực hành, nông-giới thật là phát-đạt. Nay lấy số xuất cảng gạo mà tính, trong khoảng từ năm 1910 đến năm 1912 lòng cộng là 1 triệu 20 vạn tấn, mà đến năm 1918 tới 1 triệu 60 vạn tấn, đủ biết nhà-nước cổ-lệ về nông giới đã mưu sự sinh-hoạt cho dân ta thật hết lòng lắm.

Vậy nông giới ta, trên nên thể ý-tốt của chính-phủ, gắng sức cố công, theo học thuật văn-minh mà thực hành các khoa nông-phố ; dưới nên bắt chước các lục tối như làng Thủy-hội với làng Phú-mỹ cùng yên-đương nhau, cùng giúp đỡ nhau, để lấy sức người chống lại những khi gặp cảnh hiểm-nghèo của trọ hóa bất đặt. Như thế nghiệp nông lo chi mà chẳng phát đạt : quốc dân lo chi mà chẳng phong phú. Gần nay học tâm-lý cũng đã phát minh học nhân đạo cũng đã tiến bộ, chắc các nhà nông-giới trong xã hội ta ai cũng có lòng như vậy, tôi xin mong mỏi mà kính chúc đấy !

Hoàng-thúc-Hội.

VĂN UYỂN

Chiếc gối sầu

I

Đăng đẳng đêm thu chiếc gối sầu.
Một mình trằn-trọc với canh thâu,
Mập-mờ bóng thỏ bao giờ sáng,
Xao xác canh gà mới giục nhau
Hồn mộng ngẩn ngơ con gió thoảng.
Giọng tình thấm-thoắt hạt mưa mau.
Sự đời nghĩ mãi mà không cùng,
Mới biết đêm dài bởi thức lâu.

II

Mới biết đêm dài bởi thức lâu,
Ngọn đèn hiu hắt chốn thư-lâu
Mắt xanh mòn mỏi trần-ai biết,
Đầu trắng phôi pha tuyết nhuộm màu
Hồn mộng ngẩn ngơ con gió thổi,
Buồn tênh thơ thẩn một vài câu.
Nến tình nửa cảnh tơ trăm mối,
Đăng đẳng đêm thu chiếc gối sầu.

Kế-đình, Đình-đức-Huệ.

HÁT NỐI (Hát à đào)

Bạn tiền
(Của Thúy-Vân)

Mẫu

Nhớ ai lơ lửng đầu cầu,
Cầu bao nhiêu dịp đợi sầu bấy nhiêu,
Dưới cầu nước chảy trong veo,
Bèn cầu tơ-liễu bóng chiều thướt tha.

* * *

Nghĩa-giang (1) quy-khứ,
Buổi liễn đưa ai nhớ ai chăng ?
Khúc tỳ-bà vẳng vẳng đêm giăng,
Tình cảnh ấy hàng khuâng khôn xiết.

Hoa-viên lâm lì thôi biệt lệ
Xuân oanh uyên chuyển tỏ tỳ-bà.
Khách Lưu-lang vừa ra khỏi thiên-thai,
Kia tiên-đồng lại theo chỉ của động.
Sách có chữ « phú-sinh nhược mộng »,
Họp mặt rồi sao phút bỗng chia.

Nhớ ai ai cũng thế, nhớ ai ai cũng thế.

(1) Nghĩa-giang ở Hồng-châu (Hưng-yên).

Do Võ Phi Hùng Cựu HS Petrus Ký (67-74) tặng Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

Bài ký từ Huế đến Vân-nam-phủ

của M. BÙI-THANH-VÂN soạn

(*Tiếp theo*)

Đi từ Hanoi qua tàu thời có thứ xe sách bằng song để cho heo và cửa riêng.

Người công-tờ-rô-lơ thời người Pha-lăng-sa. Người ấy đi xét giấy xe lửa đi xe này qua xe kia lấy làm cực khổ hết sức, vì phải trèo leo trên mấy đống hàng hóa đồ vật nhiều lắm. Bất đặng một người Tàu không giấy xe rồi đánh nó lên mặt mạnh quá, vì nó nói chi trái lẽ chăng. Mấy cái nhà xe-lửa cất theo cách Tây bằng gạch đá. Nhà có lầu khéo. Người làm việc đó là nước Tàu và Annam; còn người làm công theo dọc đường xe cũng thuộc hai nước đó. Mỗi cái nhà xe-lửa đều có cái đồn sen-đầm ở một bên mà ngăn ngừa sự quấy.

Chẳng phải bây giờ mới có người Annam, qua Tàu làm ăn. Lúc mới tìm đường xe-lửa đã có rồi. Khi phá rừng thời người Annam và người Tàu chung cùng nhau mà chặt cây, cỏ. Nhiều ông bác vật sai khiến họ. Các miền đó thời nước độc và dân ở đó không muốn cho người Tây qua làm ăn. Mà có hai ông là người Saigon chịu cực qua mà chỉ vẽ cho dân làm Họ nói hai ông ấy tên là Lưu-v-Lang và Lương-văn-Mỹ, chức bác-vật cả hai, bây giờ làm quan lớn sở Đốc-công trong Nam-kỳ. Tuổi còn nhỏ, mà làm được chức cao chừng ấy thời thật là làm sang trọng cho nước Bảo-hộ Phà-lang-sa và cho anh em mình nữa; thời mình phải trọng hai ông ấy mới được.

Nước Pha-lang-sa là nước dạy người ta ăn ở cho khôn ngoan nên đã làm đường xe-lửa đó là ý muốn cho thông thương sự ích lợi chung. Người Annam là con nuôi nước Pha-lang-sa mới chịu khó nhọc đến nơi đó làm việc. Có nhiều người phải chết cùng người nước khác nữa và chôn tại đất ấy. Bây giờ mình nhờ họ nên mình mới có đi xe-lửa lên tỉnh Vân-nam được mà mình đặng sung sướng, lại không có lòng nhớ thương họ, có lẽ họ ở dưới mà họ kêu mình như vầy: « Các người đi xe ơi! nhờ công khó chúng tôi một chút nên bây giờ anh em mới có sung sướng đó. »

Ông Doumer xưa kia lập được đường xe-lửa đó là lớn và khó lòng hết sức, thời có nhờ nhiều người chịu cực giúp ông mới xong. Mà sao không có bia bằng đồng đá hay là gỗ biên sự tích đó mà để đời. Các chùa miễu cũng không có nói đến; thật quả như vậy, vì khắp trong các xứ Đông-pháp, nơi phố Lao-kay và phố Hô-kéou cũng không có. Hai phố ấy là chỗ giáp nước Tàu và nước Annam. Mà nước Pha-lang-sa bảo-hộ nước Annam và kết bạn cùng nước Tàu trong lúc có giặc lớn bên phương Tây, sao cũng không thấy bên Tàu và bên Annam dựng bia làm chùa miễu thờ mấy người ấy. Sự đó thật đáng tiếc lắm. Tuy vậy dân các xứ đó cũng nhớ mà truyền miệng với nhau, qua nhà này nhà kia, đời này qua đời sau luôn luôn, hoặc thêm bớt ít nhiều không khỏi.

Rồi đây cũng có người chê tôi sao nghĩ theo cách Annam lắm. Tôi xin chịu sự trách ấy. Không can chi, tôi được tỏ cái ý tôi như vậy, thời tôi lấy làm mừng lắm và tôi chắc dân ở các miền đó cũng hiệp ý tôi. Ai có ý khác, thời tôi cũng không dám cãi lại làm chi.

Cái xe máy kéo nặng phun khói đen trời. Leo lên núi hoài chẳng hết được, vì xứ nầy là toàn núi mà thôi. Hai bên đường xe, thời nhà ở cách nhau xa xa, vách đất, lợp tranh, ruộng lúa đất trồng bắp đậu, khoai mía, thuốc, leo leo vân vân... Lên đến nơi chánh phố tỉnh Vân-nam, thời cứ thấy vật ấy liên lạc như vậy. Khi một giờ chiều, đến chỗ núi cao 1500 thước, ấy là chỗ ngọn nước chia hai, một ngọn chảy về bên Tàu, một ngọn chảy về An-nam. Qua khỏi một cái đèo nhỏ, rồi xuống núi qua mé bên kia. Không có rừng nữa vì phá hết trên núi đặng trồng tỉa.

Ba giờ chiều đến chỗ Tché-Ts'ouen đậu nghỉ hai mươi phút. Chỗ nầy nhà xe lửa rất lớn, vì có nhiều kho chứa đồ của công, ti xe lửa, làm nhà cất trên mặt đất, cao một ngàn ba trăm thước, có cây cỏ nhỏ cuối cục, vài cây thông, vài cây tùng (sapin) cây dẫn gió thì nhiều hơn. Gần đường xe lửa và bên phía tay trái có cái lò máy nấu Antimoine. Mà thôi làm đã mấy lâu nay.

Đi nữa cứ núi non mãi. Ba giờ rưỡi chiều đến chỗ nhà xe tên là Mong-Tseu Pragonnoir. Thấy ngựa lừa, chở đồ đến cả bầy, như các nơi nhà xe lửa có cả Đang chực chở đồ và người ta đi. Ngó thấy phố Mong Tseu vọi vọi sánh với phố Vân-nam phủ thời nó đứng hạng nhì. Nằm dưới đám đá thấp xanh quanh núi. Từ nhà xe lửa vào đó chừng 10 kilomètres có một cái xe lửa nhỏ của công-ty Tàu, chạy từ phố ra đến nhà xe lửa lớn kế liền đáy trên Mong-Tseu-Pi-che-Tchai. — Trước mặt phố Mong-Tseu có cái hồ nước lớn. Xe-lửa chạy dọc hồ ấy chạy ngang mấy ga rồi còn hai ga nữa thì đến phố A-mi-Tchéou. Khi quá 6 giờ mới đi đến đó, Ngồi trên xe thẳng thoét một ngày mệt quá: Chỗ nầy sở Thương-chánh không xét đồ đạc hàng-hóa, và Sen-đầm cũng không coi giấy bộ-hành, ai muốn đi đâu thì tùy thích, chẳng luận là người nước nào. Tôi vào nhà hàng ngủ Pha-lang-sa, lúc tôi ra sân nhà ga thấy một người Sen-đầm Tàu bắt một người Tàu. Mình phải biết rằng tỉnh Vân-nam thuộc về nước Chánh-trung Tàu cho nên Sen-đầm đó là toàn người Tàu cả. Dẫn anh ta đem về đồn, mà đánh và đá anh ta dữ quá. Té ra Sen-đầm Tàu đánh đập mấy người bị bắt cũng như nước Tây vậy. — Tại phố nầy có một cái nhà hàng ngủ của người Pha-lang-sa mà thôi, làm theo kiểu Tây, đều tầm thường lắm; nhiều cái nhà Tây khéo mà không có lầu, ở gần ga Phố A-mi-tchéon sánh theo mấy cái phố mà xe-lửa ghé, thì đứng bực thứ ba. Lập nơi chỗ đất sũng và có hai cái đường lớn mà thôi. Một cái dài chừng 150 thước, rộng chừng 12 thước, bắt đầu từ nhà ga hai bên có nhà cửa một từng lầu bằng gạch gỗ lợp ngói và coi bộ sạch sẽ, coi như đường này mới mở một lượt với đường xe-lửa. Phía trên thì đụng một cái đường chạy ngang qua dài 200 thước, rộng 10 thước. Đường nầy có nhiều người buôn bán lắm. Nhà hai bên cả, thấp, không có gió, và nhớp. Dân trong cả phố chừng 2000 người.

Tôi gặp một người Annam Bắc-kỳ làm sở Xe-lửa, tôi mừng hết sức, tôi hỏi có chi chơi vui chăng? — Thầy thông trả lời rằng có hát Tàu, tôi mời đi với tôi thì thầy bằng lòng ngay. Đi ngang qua một vạc đất bùn lắm, rồi vừa khỏi đất ấy thì đến trường hát. Tôi mua hai giấy vô cửa mỗi cái một giác; có người Tàu dẫn ngồi hạng ấy. Lúc chúng tôi vô đã chín giờ rồi. Người coi chừng 100 người. Trường hát thiệt rộng; vách làm gạch sống, cột kèo bằng gỗ, lợp ngói, sân hát thì cao rộng rãi, trống cả 3 mặt, ghế bàn và diềm màn xẩn-xa, áo mão thiệt tươi tốt, nhạo vô duyên quá, bạn hát là người Shanghai. Khi còn nửa giờ vẫn thì chân tôi ra về.

(*Còn nữa*)

VIỆC HANOI

Quan Toàn-quyền và quan Thống-sứ đi kinh-lược. — Quan Toàn-quyền Baudoin cùng quan Đại-tá Jeanbreau chánh tòa chính-trị phủ Toàn-quyền và quan hầu là đại-úy Thierry đã đi ô-tô lên Lạng sơn và Cao-bằng sáng thứ bảy vừa rồi. Ngài tới Lạng-sơn trưa hôm thứ bảy, hồi 12 giờ 30. Buổi chiều ngài đi thăm con đường Lộc-bình. Rồi ngài lên Đồng-đăng, Nam-quan và ngài có vào xem các động ở Kỳ-lừa.

Sáng hôm qua, quan Toàn quyền ở Lạng-sơn lên tới Cao-bằng lúc 12 giờ 45. Buổi chiều ngài đến thăm sở nuôi ngựa ở Nước-hai và đường Sông-gian.

Sáng hôm nay, ngài đi Bắc-kạn và xơi cơm sáng tại đó. Tối hôm nay quan Toàn-quyền lại về Hanoi.

Quan Thống-sứ cũng định đến mồng 9 mồng 10 thì đi kinh-lược nốt mấy tỉnh nữa.

Ngày hội hôm qua. — Chiều hôm qua, hồi 3 giờ, hội Hồng-thập-tự đã mở tại trường Hội-chợ Hanoi một cuộc chợ phiên con (kermesse) để lấy tiền giúp các trẻ con bên Pháp. Từ 3 giờ chiều đến 8 giờ tối, các nam thanh nữ-tú, người Tây người Nam đến xem đông lắm. Ở trong khu đất trường Hội-chợ thì đủ các trò vui, và các hàng bán những đồ của các nhà từ-thiện đã gửi đến làm phúc mà toàn là các bà các cô người Pháp lịch-sự đến bán giúp cả. Số tiền thu chừng cũng được nhiều.

Cuộc sổ số công-thải Đông-pháp — Cái giải nhất một vạn đồng trong kỳ sổ số công-thải vừa rồi nghe đâu về tay một người ở bên Cao-mên, vì cứ chiều cái số trái phiếu đã bán thì cái số được giải ấy là số bán ở Cao-mên.

AUTO! AUTO!

Một cái xe ô-to « Hupmobile », 16 mã lực, bảy chỗ ngồi, đèn điện, còi điện, chạy được 80 kilomètres trong một giờ, 14 litres essence một trăm kilomètres, và nhiều các đồ phụ; xe còn tốt lắm, trông như mới vậy. Giá bán cực rẻ.

Ai muốn mua, xin hỏi tại bản-quán.

3361

Đường thiên lý Trung-kỳ — Quan Khâm-sứ Trung-kỳ điện rằng đường thuộc địa ở Quảng-ngãi bị mắc nghẽn. Chừng ngoài 6 hôm nữa mới sửa lại để tạm giao thông được

Một chiếc tàu bị nạn. — Người coi cột đèn biển ở mũi Varella báo rằng cứ như lời báo của tàu *Campinan* thì có một chiếc tàu bị mắc cạn vào bờ biển ở phía Tây-Nam đảo Poulo-Cisvi de Mer (địa-phận bờ biển Trung-kỳ.

Quan Khâm-sứ Trung-kỳ đã điện cho quan Thống-đốc Nam-kỳ và quan chủa tàu *Altair* ở Tourane cứu giúp cho chiếc tàu ấy.

Tàu Hiệp-hòa bị đắm. — Có tin rằng tàu *Hiệp-hòa* của công-ty Bạch-thái có chở bơn năm mươi hành-khách ở Nam-định đi Lạc-quần đêm hôm qua bị đắm. Số hành khách chết đuối chưa rõ là bao nhiêu.

Sở Vô-tuyến-điện Bạch-mai. — Trong tháng Novembre mới rồi, sở Vô-tuyến-điện Bạch-mai nhận được 46.869 tiếng, và gởi đi 40,533 tiếng, vừa nhận được vừa gởi đi cả thảy là 87.402 tiếng.

Một cái án của Quốc nghị hội. — Điện-báo Havas ngày 1er Décembre có báo tin rằng Quốc-nghị hội (Conseil d'Etat) đã bác cái nghị-định năm 1920 về việc thuyên chuyển quan cai-trị Mir.

Ngạch y-tế. — M. Ng-v-Du thầy thuốc thì sai, kể từ ngày nhận việc ở Hưng-hóa (Phú-thọ) thay M. Ng-văn-Dị về nghỉ thì kiêm cả việc khám thịt ở hạt ấy nữa.

Ai tín. — Bản-quán được tin buồn rằng cụ thân-phụ ông Mai-huy Hội là thủ-quĩ của bản-quán tạ thế sáng hôm nay tại làng Trung-tự, huyện Hoàn-long (Hà-đông), năm nay cụ hưởng thọ 77 tuổi. Đến 7 giờ sáng ngày kia là 18 ta (6 Décembre), thì cất đám.

Trong dịp buồn rầu này, bản quán xin có lời kính viếng cụ và chia buồn với ông Mai-huy-Hội và quí quyến.

Hỏi tại bản-quán

Muốn bán một khu ruộng 300 mẫu thực-điền, phần nhiều cấy được cả hai vụ, và hơn 100 mẫu còn hoang.

Khu ruộng này không bao giờ cạn và lụt cả, vì có đồi bao xung quanh và mương phai để lấy nước. 3360

Cái nạn ô-tô — Sáng hôm qua hồi 9 giờ có một chiếc ô-tô qua đường Thái-hà-ấp đụng phải đứa con gái chừng 9 tuổi, bị thủng một miếng ở đầu và mình xây xát nhiều nơi. Đã phải khiêng ngay vào nhà-thương.

Tòa án Trừng-trị. — Sáng hôm nay tòa án Trừng-trị xử những việc sau này:

Đám bạc Tàu. — Sở Mật-thám có bắt được ở phố hàng Buồm một đám phán thán Tàu là lũ tên Lương-thuần-Chi, Long-chính-Tài, 10 tên cùng cả tang vật. Hỏi thì chỉ có ba chú nhận là đánh chơi với nhau cho đỡ buồn, còn thì đều chối cả, người thì khai rằng đến chơi hút thuốc phiện, người thì khai rằng cùng ở chung một nhà ngồi nói chuyện với nhau.

Tòa phạt lũ tên Lương thuần-Tài mỗi tên 100 quan.

Khán hộ hối lộ. — Có một người đàn bà bị bắt bỏ vào nhà chữa các ả giang-hồ có bệnh để khám bệnh. Người chồng ở tỉnh xa được tin ấy, đến nhà tên Khoan đình-Tư là khán hộ coi ở nhà chữa các ả để cầu cứu. Tên ấy đòi 50 p. thì cho ra. Sau người chồng phải vay chỉ 20 đồng đưa cho tên ấy. Hỏi thì tên Tư nói rằng có nhận 10 đồng để chi phí tiền xe, chứ không dám hối lộ. Tòa phạt Khoan-đình-Tư 2 tháng tù và 50 quan.

Ném gạch vào nhà quay số. — Ng-văn Mùi đứng xem ở nhà quay số ở chợ hàng Da rồi lấy gạch ném vào trong. Tòa phạt 15 quan, ý bản anh chàng này đã mất nhiều tiền với rạp quay số này lắm rồi.

Kẻ cắp đàn bà. — Tên Ng-thị-Sáu, là cu ly vào nhà một người ăn cắp một cái áo bông. Chủ nhà biết kêu rầm lên thì có người mật-thám đi tuần qua đấy bắt được cả người lẫn áo. Hỏi thì thị ấy chối và khai rằng thị ấy đi tìm nhà quen vào nhầm nhà, chủ nhà thấy vào nhầm vu cho ăn cắp. Hiện thị-Sáu này đã can án một lần rồi. Tòa phạt tên Ng-thị-Sáu 2 tháng tù.

Chứa của ăn cắp. — Tên Ng-thị-Truyền bán hàng dong tham rẻ, mua một cái giây lưng ăn cắp rồi đem cắt đầu có dấu đi để cho mất tang. Hỏi thì thị-Truyền cứ một mực chối quanh. Tòa phạt tên thị-Truyền 1 tháng tù.

Tòa còn xử nhiều việc nữa, song toàn là những việc tầm thường cả.

Kính trả lời các bạn độc-giả. — Bản dịch Luận-ngữ của ông Dương bá-Trạc đăng trong bản-báo mấy tháng nay, có nhiều độc-giả ngỏ ý cùng bản-quán nói nên in ra thành sách, vì bộ Luận-ngữ là cỗi rễ của Khổng-giáo, mà Khổng-giáo ở nước ta thì ai cũng phải công nhận là quốc túy, muốn bảo tồn lại cho khỏi thất thác. Bản-quán xin lĩnh cái ý tốt ấy, hiện đã in xong quyển trên, tiền giấy công in tính mỗi quyển giá 0p.20, bán tại bản-quán. Ở xa gửi mua phải thêm 0p.06 tiền cước, ai mua buôn có trừ 0p.02 hoa hồng.

Sở Tài-chính. — Các ông tham-tá và thư-ký phủ Toàn-quyền có tên sau này đổi vào tòng sự tại sở Tài-chính.

MM. Đặng-trần-Lương, tham-tá hạng tư ngạch tòa sứ; Vũ-ngọc-Quí, thư ký hạng nhất ngạch tòa sứ; Ng-văn-Diệm, thư-ký hạng tư ngạch tòa sứ; Trịnh-quảng-Văn, thư-ký hạng năm ngạch tòa sứ.

Phủ Thống-sứ. — Các ông tham-tá và thư-ký phủ Toàn-quyền có tên sau này đổi vào tòng sự tại phủ Thống-sứ:

MM. Phạm-văn-Lễ, tham-tá hạng tư ngạch tòa sứ; Vũ-đình-Phan, tham-tá hạng tư ngạch tòa sứ; Ng-văn-Long, thư-ký hạng tư ngạch tòa sứ.

Thuyên chuyển — Ông Tạ-v Chén, Kiểm-sát xe-lửa phía Bắc mới đổi vào tòng-sự ở Thanh-hóa, đã đi chuyến xe lửa sáng hôm qua, bà con quen biết cùng anh em đồng-sự ra ga tiễn đông lắm.

P. h. Xuyền lai cảo

Đèn điện tại Hội-chợ Hà-nội. — Công-ty điện-khí Đông-pháp đã thương-lượng với hội-đồng tổ-chức Hội-chợ này có lời để các nhà có dự cuộc Hội-chợ biết rằng: ngài nào muốn mắc đèn tại các gian hàng của mình thêm vào số đèn của hội-đồng đã có thì nên đến ngay thương lượng với công-ty về việc ấy.

Các nhà hỏi chậm, nghĩa là sau ngày 15 Décembre, thì công-ty không có thể nhận lời được.

Ngạch cảnh-sát. — Người lính cảnh sát ở Tuyên-quang là Đoàn-trọng-Khuê nay được từ chức.

Ngạch mật-thám. — M. Trần-v-Phú, mật thám tập sự được thăng hạng ba kể từ ngày 22 Novembre 1922 là ngày hết hạn tập sự.

Các tin vặt. — Đỗ-văn Hợp 29 tuổi, làm bồi ở hàng cơm « Hanoi Hôtel » nhà ở phố Gia-long, số 16 và vợ là Ng.thị-Lý 20 tuổi, bị ngờ là ăn cắp 500 đồng bạc của hàng cơm ấy thì đã phải bắt để xét hỏi,

— Ng-văn An 32 tuổi, cai xe nhà ở đường 75 phạm tội đánh một người phu xe là Đào-ngọc-Bảo ở Thanh-giám đã phải bắt để xét hỏi.

Ng thị Xuân 19 tuổi nhà ở ngõ Sầm công bị bắt được quả tang ăn cắp một tấm lụa đen của Mme Ng-thị-Quí ở Cầu-gỗ số 2 cũng phải bắt để xét hỏi.

CÁC TIỂU-THUYẾT CỦA BẢN-QUÁN

BA NGƯỜI NGỰ-LÂM PHÁO-THỦ
của Ng.-văn-Vĩnh dịch, giá. 8$00

ẤY AI HẸN NGỌC THỀ VÀNG
của Ng.-đỗ-Mục dịch, giá. 0,40

THUYỀN TÌNH BỂ ÁI
của Ng.-đỗ-Mục dịch, giá. 0,60

Ngài nào muốn mua, xin viết thư cho ông Bùi-xuân-Thành là quản-lý nhà in Trung-Bắc Tân-Văn, Hanoi.

Tiền cước gởi ngoài

VIỆC BẮC-KỲ

BẮC-NINH

Thuyên chuyển. — Chuyến xe lửa 7 giờ sáng hôm chủ nhật ông phán Liễn đã cùng quí-quyến sang Hanoi để đáp tàu thủy xuống Hưng-yên. Ông làm việc ở tỉnh Bắc-ninh đã lâu và lại là người hiền lành phong-nhã, cho nên ông đi ai cũng nhớ tiếc. Các bạn đồng sự và các thân hào ra ga tiễn chân ông rất đông.

(*Xem trang thứ ba, cột thứ hai*)

MỚI XUẤT BẢN SÁCH

LUẬN - NGỮ

Của ông cử DƯƠNG-BÁ-TRẠC *dịch*

Giá mỗi quyển: 0$20

Ai muốn mua hay là hỏi gì thì xin cứ viết thư cho ông quản-lý nhà in của bản quán là:

Monsieur BÙI-XUÂN-THÀNH
63, Rue du Coton, Hanoi

No 116 TRUYỆN

MƯỜI NĂM VỀ SAU

(*Dix ans plus tard*)

tức là truyện

(Ba-la-gia-luân Tử-tước)

Soạn-giả: ALEXANDRE DUMAS
Dịch-giả: PHẠM-HUY-CẦM

Ghi-mô mỉm cười.

Ngay lúc bấy giờ thì A-tố về tới nơi. Người chủ quán mang đèn soi cầu thang cho A-tố đi.

Ghi-mô nhận biết tiếng giầy của chủ bèn bỏ ngay câu chuyện đó, mà chạy ra đón. Nhưng mà Ra-ôn chạy sẵn ngay ra trước, nắm lấy hai tay Bá-tước một cách âu yếm mà lễ phép, rồi nói:

Bá-tước ơi! Con nay Bá-tước đã gây dựng cho nên người. Bây giờ con đang mạnh chân khỏe tay, lý ưng con phải phù trì lại Bá-tước mới phải chứ. Vậy mà Bá-tước đi thiên sơn vạn thủy, vào tử ra sinh như vậy, mà Bá-tước không từ biệt đến con, Bá-tước không cầu đến cây-gươm của con giúp sức, thế là làm sao thế? À! Bá-tước ơi! Bá-tước định để đầy đọa con vào cái cảnh khổ não là cái cảnh không bao giờ lại được trông thấy Bá-tước nữa hay sao?

— Ra-ôn công tử! Ai bảo với công tử rằng ta đi chuyến này đã lắm nỗi gian nguy?

Bá-tước vừa nói vừa đưa áo mũ vào tay Ghi-mô. Ghi-mô cũng vừa cởi gươm cho Bá-tước xong.

Ghi-mô đáp:

— Thưa tôi.

A-tố bèn nghiêm giọng mà hỏi rằng:

— Mà thế là thế nào?

Ghi-mô có ý lúng túng; Ra-ôn đưa mắt cho Ghi-mô, rồi đỡ lời mà đáp rằng:

— Thưa Bá-tước. Những điều tương can đến Bá-tước, mà bác Ghi-mô trung hậu này nói thực cho con biết, thì đó cũng là một lẽ bỗn nhiên. Nếu không phải con yêu mến Bá-tước, thì còn ai nữa?

A-tố không trả lời, ra hiệu cho Ghi-mô lui ra, rồi ngồi xuống ghế, còn Ra-ôn công tử thì vẫn đứng ở trước mặt A-tố. Công-tử lại nói rằng:

— Dẫu sao thì Bá-tước đi chuyến này cũng là đi việc chinh phạt,... mà Bá-tước cũng là ở trong đạn lửa mà ra.

A-tố khoan thai đáp:

— Tử-tước ơi, Tử-tước chớ nói đến việc ấy nữa. Ta đi cũng vội thực, nhưng mà bấy giờ vì việc của Sác-lơ đệ-nhị Hoàng-đế bắt buộc phải vậy. Còn như Tử-tước mà có lòng lo ngại cho ta, điều đó ta cũng xin cám ơn, Ta vẫn biết rằng ta có thể trông cậy được ở tử-tước... Trong khi ta đi vắng, tử-tước vẫn không thiếu thốn cái chi đấy chứ, hử tử-tước?

— Thưa không. Đa tạ Bá-tước.

— Ta đã truyền cho Ba-la-doa rằng khi nào tử-tước cần đến tiền, thì phải kiếm giao cho tử-tước một trăm bích-tôn, đấy mà?

— Thưa Bá-tước. Con có gặp Ba-la-doa đâu.

— Vậy ra tử-tước không tiêu đến tiền ư?

— Thưa Bá-tước. Bấy giờ con còn có ba mươi bích-tôn, là tiền con bán mấy con ngựa, khi trước con đi trận con đã bắt được. Vả lại ba tháng nay, Đức ông thân-vương ngài đã có lòng tốt, để chân bài cho con đánh, con được hai trăm bích-tôn nữa.

— Tử-tước đánh bạc ư... Ta không ưa cái đó... Ra-ôn công-tử ạ.

— Thưa Bá-tước, không con có đánh bạc bao giờ đâu. Đó là tại một hôm ở Săng-ty-ly. Thân-vương đang đánh bài thì tiếp được một phong-thư của Pháp-hoàng gửi đến, Thân-vương ngài bèn truyền cho con cầm hộ bài ngài. Con phải vâng lời, Đánh được, ngài bèn bảo con giữ lấy.

A-tố cau lông mày lại mà rằng:

— Nhà ấy vẫn có cái thói như thế bay sao, hử Ra-ôn?

— Thưa Bá-tước, vâng. Cứ mỗi tuần lễ thì Thân-vương lại đãi cho một viên tỳ-tướng một cái lợi như thế, lần thì lấy cớ này, lần thì lấy cớ khác. Trong nhà Thân-vương cả thảy có năm mươi viên tỳ-tướng, lần ấy vừa đến lượt con.

— Được! Vậy thế công-tử có đi sang Tây-ban-nha đó không?

— Thưa Bá-tước, có. Con đi chuyến ấy thật thú vị mà ích lợi lắm.

— Công-tử về đã một tháng rồi ư?

— Thưa Bá-tước, vâng.

— Thế một tháng nay, công-tử làm những gì?

— Con vẫn làm việc quan, thưa Bá-tước.

— Công-tử không đến nhà ta ở La-phe thái-ấp đấy chứ?

Ra-ôn thẹn đỏ mặt.

A-tố đưa cặp mắt lẳng lặng mà nhìn thẳng vào Ra-ôn.

Ra-ôn bèn đáp rằng:

— Bá-tước không tin con, thế cũng là không phải. Con tự biết rằng con đỏ mặt lên đây, nhưng cũng đành vậy. Bá-tước làm hân thạnh cho con mà ban cho con cái câu hỏi *đó*, khiến cho lòng con cảm-động xiết bao. Bởi con động tâm mà con đỏ mặt lên, chứ không phải vì con nói dối.

— Ra-ôn công-tử ơi. Ta biết rằng không khi nào công-tử lại có nói dối. Vả lại, Ra-ôn thân quí của ta ơi! Công-tử cũng lầm nốt. Ta hỏi công tử là ta hỏi rằng...

— Con biết, Bá-tước muốn hỏi xem con có đến Ba-loa không.

— Chính phải.

— Con không đến Ba-loa, mà con cũng không trông thấy cái người mà Bá-tước muốn nói đến đó.

Ra-ôn nói đến mấy câu này, thì giọng nói run lên cầm cập.

A-tố thật là một ông quan tòa minh đoán, liền nói tiếp rằng:

— Công-tử hở môi ra những ngại ngùng. Trong lòng khổ não đấy.

— Thưa Bá tước, con khổ não lắm thật. Bá-tước đã cấm con không được đến Ba-loa, không được gặp mặt La-va-li ê tiểu-thư.

Nói đến đấy. Thiếu-niên công-tử bỗng ngừng lại. Cái tên mĩ-miều ấy, đọc lên nghe nó có duyên phạm. Nói đến mà sướng cả miệng, song thật như xé trong lòng.

A-tố vội vàng đáp:

— Ta cấm là phải, Ra-ôn công-tử ạ. Ta không phải là một người cha bất từ bất chính, ta vốn vẫn săng thượng cái chân ái tình. Nhưng mà ta đang lo liệu cho công-tử một cuộc tương lai... một cuộc tương-lai mênh mông bồng bột. Rồi đây quốc vận canh tân, chói lọi như vừng đông mới mọc, sẽ có một đấng anh-quân xuất thế, ra tay dẹp giặc yên dân. Nhưng chúa thánh lại phải có tôi hiền, tất phải dùng đến những tay danh-tướng, còn thanh niên trẻ tuổi, chưa vướng vít đến tơ tình, vui lòng mà xông pha vào nơi mũi tên hòn đạn, chết nữa cũng còn kêu « Ngô-hoàng vạn tuế! » Chứ không kêu « Vĩnh quyết Hiền-thê! »... Công tử hiểu điều đó chăng. Ra-ôn công-tử. Ta nói vậy dường như cũng quá ư khổ khắc đấy, song ta xin công-tử hãy tin ta. Đương độ xuân xanh, đã học làm chi những điều tình ái, nó làm cho như ngây như dại, không còn lo trước tính sau, tiêu tán mất cả tâm can, không còn sức đâu mà chữa được những thứ rượu rất đắng kia, người ta thường gọi là vinh khô đắc táng. Ta xin công-tử hãy ngoảnh mặt làm thinh, chớ để mắt vào những ngày ấy vội, vậy thì, Ra-ôn hỡi, ta chắc rằng công-tử sẽ thành đạt được đấy, công-tử cứ một mình mà đi, bước đường sau này sẽ càng thêm man chóng.

(*Còn nữa*)

ĐỒNG-HỒ
đeo tay kiểu vuông
MẠ VÀNG,
BẢO HÀNH 10 NĂM
Máy chạy tốt nhất hạng
Mặt và kim có chất dạ quang
Giá..... 8$50
BÁN TẠI HIỆU :
A. PERROUD (Nhà xanh)
39, Phố Paul Bert. — HANOI
2009

PHÒNG - THĂM - BỆNH
CỦA QUAN
Y-khoa Bác-sĩ MAURICE LOUBET
Thường trú đã nộp bằng Bắc đẩu bội-tinh.
Nguyên chuyên về ngoại khoa tại bệnh viện Tunis, Fez, Rabat, Casablanca Port-Said (Ai cập) Huế
Ngoại khoa, hộ-sinh, chữa mắt và các thứ bệnh lậu, bệnh giang mai
Phòng thăm bệnh tại ĐƯỜNG GIA-LONG, 32.
KHÁM BỆNH : Giờ 3 đồng một lần
3018.

Hỏi kẻ phải đau

Hãy hỏi các người Nam Việt phải đau nguy, phải nợ lạnh, phải đau khi quên mà đã chữa thuốc không phải đường, hoặc là đã không chữa chết nhe cả, nay hỏi những người phải đau khi quên đã khỏi niên, hoặc phải đau ở phải ; nay hỏi các người phải chứng lao, nay tôi khuyên các người nên chữa ngay đi.

Bệnh đau phải, trước kia tôi đã bảo là một bệnh ghê gớm, vì bệnh ấy là một bệnh truyền tử nhược tên. Nghĩa là ai có bệnh ấy thì truyền cho con cái, truyền cho cả mấy đời người sau nay không sống được bao nhiêu và phần nhiều không sinh đẻ được.

Khi tôi nói đây quan trọng thế nào các người có hiểu không ? Nếu có bệnh mà không chữa đi, thì trong 50 năm, hoặc 100 năm nữa giống Nam-Việt tiêu diệt mất, vì người có bệnh lao thì sinh ra những sau cái phần nhiều không sống được. Người có bệnh lao mà có thể sinh con để cái được, thì chỉ sinh con cái yếu ớt, gầy mòn thôi.

Bởi người Nam Việt, nên các người không muốn giống Nam Việt bao nên đi, nên các người không muốn giống Nam-Việt tiêu diệt đi, thì chữa bệnh đi mới được.

Vậy sự viết thư cho hiệu Bảo-chế MONTÈS số 51 *Paul-Bert Hanoi* mà hỏi mua một lọ **BRONCHOSERUM** giá là 3 hào. Sáng và chiều trước khi ăn cơm, thì chỉ một thìa cà-phê, nếu mệt lọ, thì thấy khỏe mạnh và hết đau.

BRONCHOSERUM
Một lọ. . . . 0$90

Vin Tonique Tonkinois
Rượu tonique vừa bổ lại vừa ngon, rất có ích cho đàn bà ở cữ.

DẦU CÁ MỚI ĐẾN
Thật tươi, thật tốt. Dầu cá có nhiều thứ, thứ hung-hung (*blonde*) và thứ mười nâu (*brune*).
Thứ hung-hung (blonde) mới thực là thứ tốt, mà thứ hung-hung (blonde) ấy chính là thứ Dầu cá cần hiệu *Montès* bán, quý khách nên nhận kỹ kẻo lầm.

Thuốc chữa bệnh hen rất thần hiệu
(SIROP N)
Một chai. . . . 1$60

Thuốc viên bổ huyết Pilules Pinck
Một lọ. 4f.45
Bộ 6 $65 đến 6 $70
Sáu lọ. . . . . 24 f. 50
Bộ 3 $60 đến 3 $70

Thuốc nước bổ huyết
« LE PEPTO KOLA ROBIN »

LE SIROP D'HÉMOGLOBINE MONTÈS
Thuốc (mau bổ bổ huyết
Mỗi chai phần tư lít. 1$00
Một lít. 3 50

MORRHUOL CHAPOTEAUT
Simple et créosoté. Dầu cá viên hạng bổ tỳ và bổ chữa bệnh lao

CACHETS ANTIGRIPPE
Trị bệnh sốt dịch : như bệnh grippe bệnh cảm, về mùa này thường hay hại người nhất là bệnh grippe, nhiều người phải chí trong vài ngày thì chết.
Ai có người phải bệnh ấy nên đến bán-hiệu mua 3 viên thuốc antigrippes. Thuốc này rất thần hiệu đã cứu vô số người ai cũng biết tiếng.

Giá bán mỗi viên một hào
Cách dùng : cách 3 giờ đồng hồ uống một viên rồi uống nước rõ nóng, đắp chăn cho ra mồ hôi. Hễ càng ra được nhiều mồ hôi càng mau khỏi, nếu muốn cho chóng ra mồ hôi thì uống rõ nhiều nước nóng và ở người cho nóng đến thì chỉ trong 24 giờ là khỏi.

Bào chế MONTÈS, 54, phố Paul-Bert, Hanoi

VĨNH-YÊN

Kỹ nghệ làm ghế. — Ông Ngọc-v-Đồng thầu khoán ở Vĩnh-yên mới mở một xưởng làm ghế máy kiểu Thonet tại Vĩnh-yên và Yên-lạc gọi là Việt-Long công-ty. Nghe đâu kỳ khởi-công này ông có nhiều hàng bán lắm.

PHÚC-YÊN

Quan Thống-sứ về làng Phù-xá đoài. — Làng Phù-xá đoài được quan Đại-lý bản tỉnh giới thiệu cho biết trước rằng, quan Thống-sứ lên kinh lý tỉnh Phúc-an, ngài sẽ đời gót ngọc về xem làng Phù-xá-đoài. Dân làng được tin ấy, khôn xiết vui mừng hết sức bày biện sửa sang, để nghênh tiếp ngài cho được trọng thể. Dân có làm ở gần đình một cái cổng lá kết hoa, trên nóc có kết hai con rồng lá vờn quả cầu cũng bằng lá, dưới có kết hai chữ : hoan nghênh, và một con rồng lớn quấn hai chữ ấy, toàn bằng các thứ hoa cả, trông rất là ngoạn mục. Trong đình, trang hoàng bày biện : nào hương án, tán quạt, trông rất là uy vệ, còn chỗ nhà hội đồng thì ở ngoài có làm một cái cổng bằng cót, hai mươi bốn mái, ba cửa, trên cửa giữa có để ba chữ tác-tân-dân, chung quanh có vẽ, cái hoa giấy giắt lá liễu trông rất là thần tình, ở trong có cũng vải các mái, kết hoa lụa các lối, chăng có đồng-minh, treo có ba sắc, trông rất là rực rỡ.

Sớm hôm 22 Novembre 1922, tức là mùng bốn tháng mười ta, xe quan Thống-sứ Mongaillot tới cổng làng, có quan bác-sĩ Le Roy des Barres, chánh y viện Bắc-kỳ, quan cai-trị Maréau, quan Đại-lý và quan Tuần-phủ bản tỉnh đi với ngài. Khi các ngài xuống xe, dân có đốt pháo mừng và phường kèn có nổi bài kèn chào. Tại đó, có quan nguyên Thương-tá hưu-dưỡng Lê khắc-Hy, quan huyện Kim-anh Nguyễn-khánh-Trường, các cụ kỳ lão mặc cảo thụng xanh và các ông hương hội ra nghênh tiếp. Thầy giáo có đem cả học-trò ra chào, các cậu ăn mặc rất chỉnh tề, mỗi cậu cầm một lá cờ ba sắc đứng sắp hàng chỉnh tề trước cửa trường, khi các ngài vừa tới, các học-sinh đều dơ cờ lên chào. Các ngài đi theo đường cái làng để ra đình. Dân có dân đồ ra để rước. Đám rước đi đầu có một lá cờ Bảo-hộ lớn, một phường Âu-nhạc, có ngũ hành, các đồ lộ bộ, sau đến bát bửu và phường Nam nhạc. Đám rước các ngài, trông chẳng khác gì đám rước của thần vậy, khi các ngài tới đình, quan Thống sứ cùng các quan yên vị đâu đấy, trước khi dâng các rượu champagne, có mười ông kỳ lão ở làng đứng ở sân vái chào các quan, rồi ông chánh hương hội Lê-nguyên-Hoành đứng ra đọc một bài chúc của cụ lớn Thương như sau này :

Kính trình :
Quan Thống-sứ đại-thần,
Quan Đại-lý đại-thần,
Quan Văn-phòng quí đại-thần,
Quan Tuần-phủ đại-nhân,

Xin cho phép tôi thay mặt cả làng để tỏ lòng biết ơn như sau này :

Việc cải lương của làng chúng tôi, tổ chức ra đã được 20 năm, khi ấy là bởi cái lòng nhiệt-thành của tôi và mấy huynh-thứ các họ, bợp lý mà làm, chưa có lệnh trên truyền bảo, cho nên có nhiều sự khó khăn lắm, bởi chỗ hương-đảng cốt lấy sự hòa mục làm đầu, nên công việc gì cũng cứ phải ủy khúc dẫn dần, không dám làm điều gì cưỡng bách hay thái quá, vì có thế, kể ngày giờ thì là lâu, mà kể sự kết quả chưa được là mấy, về đàng tinh thần thì bao nhiêu các tệ-tục bỏ đã gần hết, về đàng hình-thức, thì mới có những việc mà ngài đương quan sát bây giờ thế mà thôi, vì như cái nhà thì tôi mới gây được cái nền đó thôi.

Từ khi có nghị-định của ngài cho phép các làng cải lương, thì không những là thêm cho chúng tôi một cái sức mạnh mà lại được hiểu rõ thêm cái cách thức mẫu mực để làm cho được hoàn toàn, và tội cũng thường được tiếp những lời bàn bạc của quan Đại-lý và quan Tuần phủ cho biết thì nay chúng tôi lại được rộng thêm sở-kiến rất hòm nay hương-hội chúng tôi có ý thỉnh-cầu quan lớn vài việc là việc làm cái nhà hộ-sinh, và cái Ấu trĩ-viện, sự thế nên như thế nào, sau này chúng tôi sẽ có lời trình quan Đại-lý để chuyển trình lên quan lớn thẩm xét làm ơn cho.

Về phần riêng tôi, nay đã ngoài 70 tuổi, sức mạnh không được như xưa, cho nên nay các việc trong làng, tôi đã ấy quyền cho những người dưới tôi, mà tôi chỉ là xem xét, bàn định hộ mà thôi.

Nay quan lớn có lòng yêu thương tôi và làng tôi, đem cái thì giờ quí-báu của ngài mà quang cố đến dân, làm cho vẻ vang rực rỡ, làng dân chúng tôi vui mừng cảm tạ vô cùng, tôi xin hết lòng trông nom khuyên bảo các người chức dịch trong làng, cứ nhân thấy con đường tiến hóa ấy mà đi cho tới nơi, trước nữa là khỏi phụ tấm lòng khai hóa của quan lớn, sau nữa cho nó giống trong làng về sau này được nhờ.

Xin kính chúc quan lớn và các quan vạn an ! Làng Phù-xá đoài vạn tuế !

Đọc xong, ông thông ngôn của quan Đại-lý bản tỉnh dịch ra Pháp-văn.

Quan Tuần-phủ đại ý ngài đáp ngài rất lấy làm vui về mà trông thấy làng được như thế này và có khen cụ lớn Thương là một người rất có công với dân, còn như hai điều xử cầu của dân : điều thứ nhất ngài không thể cho được là vì tiền dự toán về việc đó không đủ và ngạch có đỗ hiện bây giờ còn thiếu. Điều thứ hai về việc lập Ấu-trĩ-viện thì ngài có hứa sẽ giúp cho.

Rượu xong các ngài đứng dậy xem cây đa ở trước đình, là một cây có lẽ cả xứ Đông-pháp ít nhiều cây nào đẹp bằng, trông chẳng khác gì như long quần thảy. Tôi không dám nói ngoa, thật là cái cảnh thiên nhiên đặc biệt mà tạo hóa để riêng cho làng Phù-xá-đoài vậy

Các quan xem ngắm đều ngợi khen. Đoạn các ngài ra nhà hội-đồng xét sổ sách cải-lương, tại đó dân lại có pha chè hoa dâng. Xét sổ song các ngài ra rừng ở sau nhà hội-đồng là nơi làng định lập Ấu-trĩ-viện. Ngài có khen là nơi đích đáng vì ở đó khoảng đãng và mát mẻ. Theo như phép vệ-sinh có lẽ không có điều gì khuyết điểm, vậy tiện bước dân lại trước các ngài theo đường cái làng rải xem nơi làm đen (dentelle) và làm hương là công nghệ của bản xã đã nhiệt tâm của cụ lớn Thương sáng lập ra. Tới đó các ngài xem xét kỹ càng và quan Thống-sứ có khen ngợi. Đại ý ngài nói : công nghệ tuy mới nhưng lập, rong chẳng có điều tiến bộ, rồi lẽ sau này tiến bộ hơn nữa. Lúc bấy giờ làng có cất một cô con gái nhỏ chuyên nghề làm đen bưng một cái hòm nhỏ trong để ba bức đen, trên nắp hòm để ba thứ hương (hương vòng, hương thẻ hương cây) đem ra dâng quan Thống sứ là chút lòng thành thổ nghệ của dân Phù-xá-đoài làng ngài và Thống-sứ phu-nhân làn-kỷ-niệm. Ngài nhận và cảm ơn. Sau ngài ra trường Pháp-Việt Phù-xá. Ở cổng trường cũng có kết là giữa gồi hoa kéo có ba sắc, trông cũng vui mắt. Khi quan Thống cùng các quan tới nơi, thầy giáo có ra cung nghênh và có đốt pháo mừng. Vào trường trước hết ngài có hỏi han thầy giáo một vài điều về các cụ có giáo-dục, sau ngài hỏi đến các học-trò. Các câu ngài hỏi, các học-sinh đều đáp được. Ngài có khen ngợi.

Đúng 10 giờ 25, thì các ngài ra về. Lúc đó lại đủ mặt như lúc nghênh-tiếp ra tiễn các ngài và lại đốt pháo, tiễn kèn rung trống. Quan Thống-sứ cùng các quan đều bắt tay cụ lớn Thương và lại khen ngợi cụ lớn lần nữa.

Về vang thay ! danh-giá thay ! làng Phù-xá-đoài.

Thật là một cái gương qui hóa cho bản hạt vậy.

Mong sau này các xã lân bang các làng trong hạt, trông cái gương ấy, mà noi theo mà cải lương, chắc cũng sẽ được cái vinh-hạnh như làng Phù-xá ngày hôm nay vậy,

Nguyễn-văn Kính, lại cáo.

Cháy to. — Ngày 26 tháng 11 mới rồi, làng Mai thôn thuộc huyện Kim-anh, tỉnh Phúc-yên, bị phát hỏa cháy tự 1 giờ chiều đến 2 giờ, cả thảy 21 chỗ, vừa nhà tranh, nhà ngói mất 48 nóc nhà, không kể nhà bếp và chuồng trâu, chuồng bò. Cả đến những của-cải đã khuân ra ngoài sân, ngoài vườn cũng cháy tan tành ra tro hết, thật là giặc phá không bằng nhà cháy, thảm hại thay ! Tư rom-sa, thóc-lúa cho đến chăn-chiếu, giường-ghế, đồ chơi thờ thần cũng cháy cho nhà rộng, có một giờ đồng hồ mà biến hóa ra gio than một đống, nặng mưa bốn tường. Ôi ! cái giây đổi rết kia, bỗng phát chốc đem bước vào người vô tội, ai trông thấy cái cảnh tượng tiêu-điều ấy, nghe thấy những tiếng kêu khóc rầu rĩ kia mà chẳng động lòng thương xót vậy.

Nghe đâu vì một đứa ở nhà kia sai trẻ con chăm đốt đèn ăn thuốc phiện nỗi ngọn lên hại bốn lớp lợp nhà như thế. Trong số nhà bị cháy, hại nhất là nhà ông Chánh-hương-hội ba công-nghiệp rạch sanh như rứa ; mà may thay là nhà thầy Lý, dương lúc ngọn lửa lan hại đến dừng đâu kéo đến nhà thầy thì tự nhiên gió im, lửa tắt ngay. Ấy đấy, tạ cứ trông gương đấy thì ta nên giữ gìn lửa cẩn cho cẩn thận, mà những người huynh thứ cũng nên bảo dân làng sắm đồ cứu-hỏa để phòng bị. Việc này trông ơn quan trên có lòng thương dân cứu giúp ít nhiều cho những nhà khổ chủ lắm.

Ng-khắc-Toản lại cáo

Trước khi khoe tài đi các nước.
Hãy hiến đồng-bào một cuộc vui

Vậy từ ngày 17 ta là ngày 5 Décembre hồi 9 giờ tối xin mời các ngài nên chiếu cố lại xem

TRÒ XIẾC VIỆT-NAM

Khai diễn ở CHỢ BẰNG DA CŨ *(Rue des Cuirs)*

Người (có cả đàn-bà Việt Nam) và thú-vật làm đủ mọi trò lạ, không khác gì như mọi trò xiếc ngoại quốc.

GIÁ CHỖ NGỒI

Là.	3$00	một ghế
Hạng nhất. .	2 00	—
Hạng nhì. . .	1 50	—
Hạng bèn . .	0 50	—

Bán vé ở cửa diễn-trường suốt cả ngày, từ ngày 4 Décembre 1922.

3362

Đến ngày 6 Décembre 1922 ở Haiphong

Xiếc HARSMTON'S

BỌN HÁT XIẾC RẤT TO VÀ ĐỦ THỨ THÚ
Hát tại chỗ đất của ông Sallé trước cửa nhà hát Tây
CÓ 30 NGƯỜI HÁT RẤT TÀI
Bọn này điều là người mới cả
Rất lớn ! - Rất đẹp ! Rất vui !

Quý-vị muốn mua giấy trước thì xin đến tại nhà ông Louis Héloury fils, Chủ Sở Tài, nhà số 17, Eculevard Amiral Courbet, tại đó có bán giấy luôn luôn trong mấy ngày hát.

Vậy thì trước hết hãy đến xem các chuồng thú của chúng tôi ! ! Nào là voi, sư-tử, cọp, beo, gấu, con hyène, khỉ, ngựa vằn, vân vân.

Phòng 6 chỗ ngồi	15$00	Ghế hạng nhất	1$50
Phòng 4 chỗ ngồi.	3 00	Ghế hạng ba	1 00
Ghế hàng trước.	2 00	Người giảng (cho người Bản quốc)	0 50

Những con xiếc và linh vật mới ra đời, được giữ tiền phần của giờ hạng nhất và hạng ba trong buổi hát chiều mai thôi.

3363.

HÀNG VỪA MỚI, VỪA TỐT GIÁ LẠI RẺ
Mới các ngài quá bộ lại hiệu Ông H. VALLÉE
57, Rue Paul-Bert (Phố Tràng Tiền)
HANOI
Ở đây có đủ thảm và đa huyền (serge pure laine) thật tốt, khổ rộng, hàng quần áo tây rất nên và đa dài ta cũng rất đẹp.
Giá : 17f.50, 22f.50 và 28f.50 một thước.
● Ở XA NÊN VIẾT THƯ HỎI MẪU
3359

Đố ai không phải xem mục này ?

Không phải dám đố, chỉ xin các ngài nhớ cho rằng hiệu Khương-son, số 29, phố hàng Đào, Hanoi có bán tạp-hóa và dệt các thứ màn rộng khổ, các thứ vải và khăn mặt v. v. Lại có xưởng dệt ở làng Khương-trung Hà-đông. Mới các ngài chiếu-cố. Chủ-nhân là M. Phạm-đình-Điểm sẽ xin hoan-nghênh một cách rất là trân-trọng.
2098

祥和裕
YU - WO - TSEONG
58, Rue des Cantonnais, 48
Hanoi (Tonkin)
TÉLÉPHONE N° 266

Bản-hiệu tôi sau khi đăng báo đến nay, được các qui-khách chiếu cố đã nhiều, lấy làm cảm ơn lắm lắm.
Có nhiều các qui-khách viết thư hỏi bản hiệu có bán ? không ? Vậy xin giả nhời để các ngài biết : Bản-hiệu chỉ bán buôn mà thôi, Hàng các bản-hiệu tự chế-tạy đặt ra các thứ gấm, sóc, nhiễu, kẻ chỉ, thương hải, bàn ngựa đoạn, gấm chăn, tạo lạc soạn, đa, thổ, xuyên linh, hàng Saigon v. v. Những hàng mấy bản-hiệu chọn thứ tơ thật tốt, công dệt rất tinh xảo. Của hàng Bắc-kỳ bản hiệu cũng có hoàn rất nhiều, để các thứ xuyên, linh, lượt, bằng, quế, v. v.
Qui-khách có dùng đến đi bán lại thì xin có mặt thư cho bản hiệu gửi rất cẩn thận và nhanh chóng, hàng thật tốt, giá rẻ.
Giới hàng bằng contre remboursement.
Nay cẩn cáo
2010

Quan Bốc-tơ Bicerman
Y-khoa Tiến-sĩ
Chuyên trị về các thứ bệnh :
Bệ sinh, chuyên bệnh đàn-bà, càng con-gái, các chứng sài trẻ con. Bệnh đau mắt, bệnh giang-mai và bệnh ngoài da, cũng nhiều các thứ bệnh khác, vân vân...
Phòng khám bệnh ở gần cuối phố Gia-long, số nhà 33. Bắt đầu từ 1 giờ đến 4 giờ chiều. Ông nói số 314.
2047

BẠCH-THÁI-TÔNG
SỞ VẬN TẢI
80, Bd Carreau (Phố Nhà)
(ở gần La-ga Hanoi)
TÉLÉPHONE 312
Dọn nhà — xe đồ đạc — xe hàng hóa ở trong thành-phố và đi về khắp cả các nơi bằng xe ngựa.
Rất nhanh và cẩn thận
GIÁ RẤT RẺ
2091

XIN XEM CHO KỸ

Phần nhiều các qui-khách xem báo thấy có đăng các bài của bản-hiệu, đến khi về mua lại mua ở hiệu thuốc khác, sau nhỏ mà lầm ra không đặt được, lại viết thư trách bản-hiệu. Vậy gọi có mấy lời kính trình các qui-khách rõ cho và xin các ngài từ nay đã có lòng chiếu-cố đến bản-hiệu thì xin nhận rõ :

« Nhà Bán-thuốc Ed Montès có đứng-bộ ba chương mà ở ngay giữa phố Tràng-tiền, số nhà 54, Hanoi. »

Nay kính,
Ed. MONTÈS,
54, Rue Paul Bert, Hanoi.

CÁC CUỘC ĐI XEM

SĂN-NHIÊN

Tối thứ hai :
HIỆP-SĨ NGỌ TAM KIỀU
Chàng hiệp-sĩ gặp ba người con gái đẹp. Hát toàn giọng chèo.

Tối thứ ba :
ĐIỀN LIỆP NGỌ YÊU-TINH
Hoang-tê đi săn gặp gỡ. — Tích này làm chỗ buồn cười, xin lượt-qua đến xem thì sẽ biết.

Tối thứ tư :
HỒNG NHAN ĐA TRUÂN
Toàn chèo vui từ đầu đến cuối

CINÉMA PALACE
(Nhà chiếu-bóng lớn phố Paul-Bert)

Tuần lễ từ thứ tư 29 Novembre đến thứ ba 5 Décembre 1922

Bắt đầu ban ngày thứ năm và chủ nhật chớp từ 5 giờ chiều, thứ bảy chớp 5 h. 30

CHƯƠNG-TRÌNH

THỜI-SỰ « ÉCLAIR »

CẢNH-NGỘ GIAN-NAN CỦA MỘT CÔ KHÂU-ĐẦM
Bi-hài kịch rất lý-thú chia làm 4 hồi
Hồi thứ 1, 2 và 3

Nghỉ

HỒI THỨ TƯ TỊCH :
CẢNH-NGỘ GIAN-NAN CỦA MỘT CÔ KHÂU-ĐẦM

« CON PHỤNG MẢI CON »
Hồi thứ XII

TUẦN SAU SẼ CHỚP :
Một phim ảnh Đại-Pháp mỹ-thuật nhan đề là :
« LỒNG KẺ CẢ »
Bi-kịch chia làm hai thiên của soạn giả Severin-Mars

Ngày nào cũng có nhạc, chỉ trừ tối thứ hai và chiều thứ bảy

KÝ TÊN KHÔNG RÕ
Bản-quán xin các ngài mua báo khi có việc gì viết thư đòi hỏi bản-quán, thì cần biết rõ số in ở tờ giấy gói báo, hoặc là giết cho bản-quán cái giấy quấn ấy, để cho người làm để tìm kiếm. Kẻo các ngài chẳng bảo tên họ, hoặc biên sai, hoặc thất quá, không sao đọc được, thành ra nhiều khi bản-quán không hiểu ra mà trả lời.

華 PAO-VA 寶
28, Phố Hàng Bồ, Hanoi
發八什牌門街浦行內河京東

Chúng tôi có lời kính trình các qui-khách biết rằng chủ trương của chúng tôi là để chiếu khách, cho nên không những là bán giá thật rẻ, lại còn càng ngày càng thêm hàng lên cho đủ mọi thức, không kể những đồ vàng bạc (trường dùng, chúng tôi lại có buôn ở bên Hồng-kông và Shanghai những đồ trân châu, hổ phách, ngọc thạch, nói tóm lại là đủ các thứ thứ thức rất qui, lối cổ, lối kim mà ngày nay ở cõi Việt-Đông dùng quen. Chúng tôi lại có bán cả mọi thứ đồ sứ Giang-tây như là lọ, bát, từ bình hàng sứ, vân vân.

Cũng kỳ thu vừa rồi, bản-hiệu lại mới thỉnh thêm được giảm ba tay thợ khéo ở bên Tàu sang, nào là thợ kim-hoàn, nào là thợ chữa các thứ đồng-hồ. — Xin các qui-khách chiếu-cố cho thời chúng tôi lấy làm cảm ơn lắm. Các ngài đến xem, chúng tôi cũng xin nghênh tiếp một cách rất lịch-sự.

PAO-VA
Bijoutier, n° 28, Rue des Paniers, Hanoi.

Bộ Võ Phi Hùng Cung cấp ... Kỳ (67-34) ... tặng. Huỳnh Chiếu Đẳng chủ Kho Sách Xưa Quán Ven Đường. (Từ microfilms của Đại học Cornell)

BẮC-KAN

Diễn thuyết — Y như lời đã đăng trước, đúng bốn giờ chiều hôm thứ sáu 1er Décembre mới rồi, quan Công-sứ Blu với quan phó sứ đưa M. Monet lại diễn-đàn đặt ở nhà trường Pháp-Việt, các quan Tây Nam các nhà làm chức sự, giáo sư với học-sinh cùng cả hào-mục đến đông đủ. M. Monet trước cám ơn quan sứ cùng các quan, rồi diễn về chủ-nghĩa hội Việt-Nam Thanh-niên một cách rất là khoát đạt. Cử tọa vỗ tay hai ba lần, rồi sau quan Công-sứ lại tiếp thêm mấy lời khen tụng M. Monet và chúc mừng cho hội Việt-Nam Thanh-niên. Diễn-thuyết xong, quan sứ đưa M. Monet đi xem nhà cercle của An-nam mới lập. Có quan Án là M. Phạm-bá-Rong đặt tiệc sâm-banh chúc mừng rất là thân thiết.

V. N. T. N. H. lai cảo.

HUNG-YÊN

Cất đám ông Phùng-quốc-Chi. — Quan huyện Võ-tiên Phùng-quốc-Chi tạ thế hôm 30 Novembre, trưa hôm chủ nhật hồi 2 giờ chiều đã cất đám, an táng tại khu đất riêng của ngài ở sau phố Bắc hòa.

Đám nghi rất trọng thể, nhờ có lính Cảnh-sát dẹp đường cho nên đám đi được trật tự không lộn xộn như các đám khác.

Đám này lại còn khác những đám khác là không có bàn độc trướng đối kèn trống, duy chỉ có bát âm và trống cà rùng mà thôi. Đi trước có cờ ngũ hành và đồ bát bửu, rồi đến phường nhạc, minh-tinh linh-xa và linh cữu. Người đi đưa đông lắm. Các quan đi đưa thì có quan Nguyễn-năng-Quốc, Tuần-phủ bản tỉnh, quan Án Vũ-huy-Trực, quan Tuần Kiến-an Nguyễn-đình-Quý, quan Lãnh-binh hưu-trí Nguyễn-văn-Thành, M. Phạm-gia-Nùng tri-huyện Tiên-lữ, M. Vũ-văn-Sáng tri-huyện Phong-doanh, ông Tham Công, ông chủ sự sở Bưu-chính, ông phán Đàm, ông phán Chi và nhiều các ông thông ký khác nữa.

Hội Trí tri. — Bây giờ tối hôm 1er Décembre này hội Trí-tri tỉnh Hưng-yên đã bắt đầu khai giảng hai lớp học tối không lấy tiền. Các ông giáo-sư dạy giúp là :

MM. Lê-v-Lan, Phán sự Tòa-sứ ; Đỗ-quang Giai, Tham-tá Tòa-sứ ; Cao-đắc-Hậu, chủ-sự sở Điện-báo ; Nguyễn-duy-Thơm, Thú-y ; Ng-văn-Nhị, Phán-sự Tòa-sứ ; Trần-quốc-Lộc, Phán-sự Tòa-sứ.

Hội lại cử ông Lê-v-Lan làm đốc-học cho hội để thu xếp việc học.

Trước khi khai giảng, ông Lê-v-Lan có đọc một bài lời lẽ rất là kích-thích, đại-ý ông nói mục-đích hội Trí-tri là chỉ chuyên chủ về sự giáo-dục, ông khuyên anh em nên đồng ý với nhau mà thực-hành lấy mục-đích tốt đẹp của hội, và ông lại hứa rằng ông sẽ hết sức tìm cách thế nào để cho có thể duy-trì được việc dạy học tối không lấy tiền này mãi mãi.

Hội Trí-tri tỉnh Hưng-yên xem ra trong 2 năm nay thật đã có vẻ khởi-sắc, đó cũng bởi là được có nhiều ông hội-viên rất có nhiệt-tâm giúp đỡ công việc cho hội, nhất là nhờ được cụ lớn Tuần-phủ bản tỉnh Nguyễn đại-nhân đã cấp cho hội 200 p. để sắm sửa sách vở, bàn ghế cho Thư-viện và sửa sang lại nhà hội, mới đây lại quan Án tỉnh Nam-định Mai đại-nhân cũng gửi trợ cấp cho 20 p.

Ước ao rằng các bậc thượng-lưu và thân-hào trong tỉnh ai cũng lưu-tâm đến việc công-ích đến sẵn có hằng sản hằng tâm giúp đỡ thêm vào, thời hội Trí-tri sẽ được có cơ càng ngày càng thêm thịnh-vượng.

Thư-ký Hội
Ng-đăng-Thịnh lai cảo

VIỆC TRUNG-KỲ

TOURANE

Chi hội Công-thương đồng-nghiệp. — Ông Ưng-Hạ, thư-ký hãng Fiard là ủy viên của chi hội Bắc kỳ Công-thương đồng-nghiệp, đã được phép chánh-phủ Trung-kỳ cho lập một chi hội ấy ở đây. Hôm chủ-nhật 26 Novembre, ông có đạt tờ mời tất cả các viên tòng sự trong Công-thương-giới đến nhà ông để tuyên bố tờ nghị-định của chánh-phủ cho phép lập hội và giảng thuyết sự ích lợi về cái chủ-nghĩa lập hội vân vân.

Hôm ấy tuy rằng cơn gió bão vừa mới ngớt, nhưng mà các viên đến dự thính cũng được đông đảo, ai nấy đều tỏ lòng hoan nghênh cái mục-đích của hội Công-thương. — Ông Hạ, từ khi lãnh chức ủy-viên, thật đã hết lòng lo lắng việc hội, cố công được nhiều hội-viên, nay lại được phép lập ti-tỉnh chi hội nầy cũng sẽ được hưng thịnh bằng các nơi.

Việc 6 người Nhật-bản. — Trong một vài kỳ báo trước bản quán có thuật chuyện 6 người Nhật bản bị phong ba phiêu bạt đến bến Đà nẵng v. v. Từ khi tòa Lãnh-sự Nhật ở Hải-phong phái người vào vấn nạn để an ủy khách phiêu lưu, thì sán người ấy được ký thác vào trú ngụ tại trong một hàng cơm An-nam tên là « Minh-huy-khách-sạn », giá tiền ăn và ở mỗi ngày mỗi người là 1 p. 00. Bọn họ ở đó 20 ngày, đến 28 Novembre đã đáp chuyến tàu Bạch-thái trở về Bắc. Trước khi họ từ biệt Tourane họ đã ân cần tri tạ nhà chủ, rồi họ lại đến cám ơn quan Đốc-lý.

Cái thuyền ván của họ thì đã bán lại cho nhà chủ giá 100 p.

Nghe nói họ đóng thuyền ấy mất một nghìn đồng, kiểu thuyền trông cũng lạ mắt, và cũng tử tế chắc chắn ; lại nghe nói tòa Lãnh-sự cấp cho bọn họ bảy trăm đồng để đi về cho đến xứ sở.

Xây vôi Đồng-giao lợi lắm

XIN LAI

Mme THAM HAI

14, Phố Hàng-Cá (Đồng-xuân)

mà lấy mẫu vôi về tôi thử thì tự khắc các qui-khách biết rằng vôi Đồng-giao nở gấp đôi mọi thứ vôi khác.

2088

HIỆU BÀO-CHẾ VÀ LỤC-HỢP

CHẾ THUỐC CHO NGƯỜI ĐẠI-PHÁP VÀ NGƯỜI AN-NAM

Ed. MONTÈS

Quan Bào-chế hạng nhất, Hà-nội, phố Paul-Bert, số 80

HÓA-HỌC CHẤT và các thứ thuốc bào-chế

THUỐC ĐAU MẮT
Hiệu BONNET-CARD, trị các thứ đau mắt

THUỐC SOLUTION R. của ông HOLBÉ để chữa a-phiến
SOLUTION R. HOLBÉ
2 $ 80 một chai

Theo luật mới — Muốn dùng thuốc này phải xin đơn quan Đốc-tơ người Pháp thì mấy có thể mua được.

Gouttes « MÉTHARSINATE »
1 $ 00 một lọ

Thuốc bổ máu; kém ăn-ngủ, mất một không muốn làm việc gì; dùng thuốc này hay lắm!

Máy thử bản-hiệu hay lắm
Các thứ thuốc nước dùng lọ kín để tiêm vào da như thuốc bổ CACODYLATE DE SOUDE
Thuốc tiêm gọi là 914, trị bệnh Giang-mai
Thuốc ho-gió SIROP PECTORAL đặc-cổ, sổ-mũi. Thuốc cao chỉ người lớn dùng được thôi
Thuốc lậu hiệu MONTÈS
thuốc uống — 2 $ 00 lọ 30 viên
thuốc thụt — 0 $ 90 một chai

Cách việc chứng lậu: chẳng kì mới hay cũ: uống thuốc cachets antiseptiques và thụt thuốc bienherricide của Bản-hiệu thì chắc khỏi. Thuốc này đã chữa được rất nhiều người phải bệnh lậu.

Gouttes « VIRGINIE »
1 $ 00 một lọ

Trị những bệnh đàn bà như: Kinh nguyệt không điều, hay là khi hành kinh đau đớn mình mẩy, như đau bụng, giá con, uống thuốc này đối máu sẵn lấy lại máu tốt trong mình đã hao kém.

ĐỒ BUỘC THUỐC
ĐỒ DÙNG ĐỂ THÍ-NGHIỆM HÓA-HỌC
ĐỒ MỔ-SẺ
Kính-ảnh, đồ ảnh, thuốc-ảnh hiệu LUMIÈRE và JOUGLA
và giấy-ảnh, thuốc Citrate và thuốc Bromure
Bán cuộn và bán bao kín
Bán cất và bán lẻ
« THUỐC DẺRỀ »
0 $ 90 một chai 1/4 littre

Trị bệnh giang mai bất kì mới hay cũ. Dùng thuốc 914 rồi thì nên uống thuốc này cho tiệt-nọc! Dùng thuốc khác rồi cũng nên phải uống thuốc này thì mấy chắc khỏi hẳn được! Thuốc này rất hay, rất quí; vì chẳng hại gì mà ... sinh dục, lại bổ sức cho người có bệnh. Muốn dùng thuốc này trong một tháng thì nên mua một chai lớn littre, giá có 3 $ 00 mà thôi.

OMEGA

CÓ BÁN TẠI :
GRANDS MAGASINS RÉUNIS

Nên hỏi giá của Bản-hiệu.

2074

CAFÉ, RESTAURANT
HOTEL DES COLONIES

TRUNG-BẮC KHÁCH-SẠN

Chính-quán tại phố hàng Trống, số 80 ngay cửa Nhà-Thờ
Phụ-quán có vườn hoa rộng rãi, ở số 68 cũng phố ấy.

Đủ các cách tiện-lợi và lịch-sự theo lối ăn ở của người Âu-châu

Bản-sạn thừa tiếp các qui-khách Tây-Âu và Đông-Á cũng một cách bình-đẳng, mà lại để tùy ý cho các ngài, người Nam-Việt hoặc người Trung-hoa, muốn ăn, ở, hoặc uống rượu chỗ biệt-tịch cũng được, và cũng một giá tiền.

Phụ-quán cũng có giây nói trực tiếp với chính-quán 2048

Hội Chợ — Gian 13A
VẢI MÀN CHÂN-THUY
là thứ màn có tiếng xưa nay
CHIẾU và GHẾ
Bằng cói se
để giải và bày buồng chơi

CAO RĂNG

立即拔毒止痛 萬春牙膏 殺虫牢牙固齒

Thuốc Cao này thơm tho trong sạch khỏ giáo, ngậm khỏi đau răng, sâu răng, cau răng; răng lung lay ngậm thì vững lại, bán tại hiệu Vạn-Xuân-Đường, số 211, phố Tiền-an, tỉnh Bắc-ninh (Tonkin).

Song liệu mỗi phiến giá. . . 0 $ 20
Đơn liệu mỗi phiến giá. . . 0 10

Các hàng tạp hóa và các hàng bào chế các tỉnh hiện đã nhiều nơi mua buôn để bán lẻ, ngài nào muốn mua buôn xin gửi thư lại. Các nơi đã ấn định có bán bộ như sau này : hiệu *Mạc-Bình-Tư* số 136, phố hàng Bông. Sở bán báo lẻ số 53, phố hàng Bông, nhà in *Đông-kinh ấn-quán* số 82, phố hàng Gai, hiệu *Vĩnh-Lợi-Vinh*, số 69, phố hàng Bồ hiệu *Hạnh-Nhân-Đường* số 51, p 6 Phúc-kiến, hiệu *Vĩnh-Xương* số 27, phố Hà-trung, hiệu *Quảng-Lợi* số 22 và hiệu *Bảo Hợp* số 27, phố Chợ nhỏn Cũ, hiệu *Phạm xuân-Trang* số 62, phố hàng Bạc, hiệu *Vĩnh-Hợp-Thành* số 119, hiệu *Hạnh-Hoa-Đường* số 127, và hiệu *Anh-Hoa Đường* số 131, phố hàng Đồm, hiệu *Phương-Đình* số 100, phố Cầu gỗ, Hanoi, hiệu *Hợp-Hưng-Long* số 23, phố khách Haiphong, hiệu *Quảng-Lợi Ích* số 25, phố ... ang Song và hiệu *Hoa-Sinh-Đường* số 167, phố khách, Nam-định, hiệu *Đức-Phong* số 166, phố Đông-thị, Hải-dương, hiệu *Phúc-Hưng* bán tạp hóa tỉnh Phúc-yên, hiệu *Vạn-An* phố Yên trải tỉnh Yên-bay, các nơi kể trên có bán bộ cả thứ thuốc thấp sơn ngoài và các thứ cần dùng khác nữa, đều công hiệu cả. Xin các qui-khách chiếu cố.

Télégraphique : Vạn-xuân-đường, Bắc ninh.

2038

THUỐC DRAGÉES RABUTEAU
(hiệu đầu nai)

Phần nhiều người chết vì bệnh thương-hàn và bệnh ho lao, thực hai bệnh ấy đáng ghê đáng sợ, vì nó làm cho hao mòn nòi giống của chúng ta : ấy là bệnh hao mòn vậy. Bệnh ấy người ta thường không đề phòng mấy, khi mới phải cũng không lấy gì làm nặng, sau dần dần nó làm cho yếu các phủ-tạng và làm cho giảm bớt cả chân huyết đi nữa. Nếu khi có bệnh thời-khí nào xảy ra thì người khỏe còn có thể chống lại được, chứ người đã bị bệnh hao mòn này chắc là mắc phải.

Vậy thì nên dùng thuốc *Dragées Rabuteau* (hiệu đầu nai). Dùng thuốc này thì da mặt xanh, sức lực lại khỏe mạnh, công việc lại muốn làm ăn như thường, ăn uống dễ tiêu, khỏe mạnh lạ lùng.

Chỉ dùng vài lọ *Dragées Rabuteau*, thì chẳng còn sợ gì bệnh hao mòn nữa.

Ở các hàng bào chế tư đều có bán cả.

2060

Hàng mới — Giá cực rẻ!

Bản-hiệu vừa nhận được nhiều thứ satin, faille, cachemire, kim-ngân-đoạn, dạ Mông-tự cùng nhiều thứ vóc nhiễu thật tốt mà bán giá cực rẻ để chiêu hàng. Vậy ngài nào muốn dùng thứ gì xin mời lại mua ngay kẻo hết hàng đẹp.

Các thứ laine may complets và pardessus, imperméable soie để may áo đi mưa, có nhiều mùi rất nhã, xin các ngài chiếu-cố cho.

Kính cáo
NAM-THỊNH, Tailleur
SOIERIES NOUVEAUTÉS
6, Rue des Cantonnais, Hanoi

Nhà Bán-đồ « TÂM-TẦM » Hà-nội, ở phố hàng Trống. Chủ-nhật, thứ năm nào cũng có bán từ tám giờ sáng.

Xe nhà và xe cho thuê

Có bày kiểu tại Hội-chợ

POUSSE-POUSSE SAIGONNAIS

Société Fse de Transports — Hanoi

7, Boulevard Bobillot, 7.

Téléphone N° 73

2008

Số 12

TỤC TÁI-SINH-DUYÊN

(Bộ này cũng tiếp theo sự-tích Mạnh-lệ-quân, của Hương-diệp phu-nhân là một nhà nữ-sĩ thuở xưa soạn ra. Soạn theo lối đàn-từ, nay xin dịch thành văn xuôi để hiến các đọc-giả)

NGUYỄN-ĐỖ-MỤC dịch thuật

Triệu-lân cười mà bảo rằng :

— Người ta ở đời, muôn việc chẳng qua cũng bởi trời cả, hà-tất ta phải lo xa quá. Vua *Thái-tôn* há chẳng phải là bậc minh-chủ mà không xét-đoán được *Vũ* tài-nhân (tức là *Vũ Tắc-thiên*). *Lý-thuần-phong* xem thiên-tượng đã biết trước là có cái tai-vạ ấy. Còn *Phi giao* không phải là đứa tầm-thường, tôi thiết tưởng con các quan triều-thần, cũng hiếm có mặt nào đáng sánh đôi với nó.

Triệu-câu nói :

— Em biết xem tướng à ?

Triệu-lân cười mà đáp rằng :

— Em chẳng nói giấu gì anh, nguyên trước *Lưu* mẫu dạy em cách xem tướng thì em cũng hơi hiểu được một vài.

Hai anh em chuyện-trò hồi lâu, rồi ai về phòng nấy. Cách mấy hôm sau, *Mạnh lệ-quân* vào cung, định đem *Phi-giao* quận-chúa về, không ngờ xảy có một việc lạ thường : vua *Anh-tôn* từ khi trông thấy *Phi-giao* quận-chúa thì bỗng thành ra tương-tư, đêm mơ ngày tưởng, chẳng thiết ăn uống chi cả. Suốt ngày chỉ âu-sầu ngẫm-nghĩ, không nói không rằng. Các cung tần mỹ-nữ không hề hỏi-han đến ai nữa. Mỗi khi sáng sớm vào vấn-an mà gặp mặt *Phi-giao* quận-chúa thì ruột tằm chín khúc, lại bối rối vò tơ.

Một hôm, vua *Anh-tôn* định vào cung thăm thượng-hoàng, bỗng gặp *Phi-giao* quận-chúa, *Phi-giao* quận-chúa liền quì xuống đất, rồi thỏ-thẻ tiếng oanh mà tâu rằng :

— Muôn tâu bệ-hạ ! thần-thiếp là *Hoàng-phủ Phi-giao* xin kính chúc thánh-thượng vạn vạn tuế !

Vua *Anh tôn* tươi cười mà cầm lấy tay. *Phi-giao* quận-chúa chối từ không dám, rồi vừa nói vừa lui. Khi vua *Anh-tôn* vào triều-kiến thượng-hoàng và thái-hậu thì thượng-hoàng và thái-hậu cho ngồi, truyền cung-nữ pha trà uống.

Thượng-hoàng cười mà bảo vua *Anh-tôn* rằng :

— *Phi giao* đánh cờ cũng cao lắm, chẳng khác gì *Mạnh-lệ-quân* thuở xưa. Sắc ấy tài này, thật là một tay tuyệt phẩm !

Thượng-hoàng lại bảo thái-hậu rằng :

— Khen cho nhà *Hoàng-phủ*, trai anh-hùng gái thuyền-quyên, bao nhiêu cái tinh-túy ở núi sông, tưởng chừng như chung-đúc cả vào một nhà ấy vậy.

Thái-hậu nghe nói, cũng tủm-tỉm cười. Vua *Anh-tôn* tâu với thái-hậu rằng :

— Muôn tâu mẫu-hậu ! có phải cữu-mẫu con mộng thấy xích-giao mà sinh biểu-muội con đó không ?

Thái-hậu nói :

— Phải ! cữu-mẫu con khi trước mộng thấy con xích-giao hóa làm con rồng, rồi bay lên trời, bởi vậy mới đặt tên là *Phi giao*.

Nói xong, liền ngảnh nhìn *Phi-giao* quận-chúa thì thấy quận-chúa mặt tươi như hoa, dẫu so với hằng-nga ở trong nguyệt-điện, cũng chẳng quá như thế mà thôi. Thái-hậu ngẫm-nghĩ khen thầm. Vua *Anh-tôn* chú ý nhìn *Phi-giao* quận-chúa, không hề chớp mắt.

Bỗng thấy nội-giám quì xuống tâu rằng :

— Muôn tâu thượng-hoàng và thái-hậu ! có hoàng-hậu xin vào vấn-an.

Thượng-hoàng truyền cho vào, *Hùng-hậu* rón-rén bước vào, làm lễ vấn-an, rồi đứng ở bên cạnh giường. *Phi-giao* quận-chúa cũng làm lễ triều kiến *Hùng-hậu*. *Hùng-hậu* đỡ dậy, rồi cười mà bảo rằng :

— Chị miễn lễ cho em.

Thượng hoàng cũng cười mà bảo vua *Anh-tôn* rằng :

— Chúng ta lui ra, để nhường cho bọn họ nói chuyện.

Nói xong, liền đứng dậy lui ra. Vua *Anh-tôn* cũng theo ra, đưa thượng-hoàng về cung, rồi vào ngồi tại *Bảo-hòa-điện*. Nội-giám dâng ngự thiện, vua *Anh-tôn* lấy tay gạt đi không ăn. Một mình ngẫm-nghĩ, luống những âu-sầu, chỉ thở dài mà không nói câu gì cả.

Trong bọn nội-giám có một người tên gọi *Mã-thuận*, nguyên là đứa gian-hiểm, hay dùng những sự du-đãng để làm mê-hoặc quân chủ. Lại có *Phương-vĩnh-thọ* vốn tính trung-trực, thượng hoàng và thái-hậu vẫn tin dùng xưa nay. Vua *Anh-tôn* cũng ra ý kính trọng, không mấy khi gọi tên.

Phương-vĩnh-thọ thấy *Mã-thuận* là một đứa gian-hiểm, thường nghiêm sắc mặt mà trách mắng, cho nên *Mã-thuận* có ý cản-thù, cố tìm cách để hại *Phương-vĩnh-thọ*.

Mã-thuận nghĩ thầm : nếu ngày nay ta trừ được *Phương-vĩnh-thọ* thì trong bọn nội-giám, chỉ có ta là hơn cả. Hiềm về nỗi hắn là người trung-trực, thượng-hoàng và thái-hậu vẫn tin dùng, ta đã nhiều lần tìm cách xui-giục hoàng-hậu, nhưng hoàng-hậu là người có hiếu, thấy thượng-hoàng và thái-hậu tin dùng hắn thì không nỡ bỏ.

Hôm ấy *Mã-thuận* trông thấy vua *Anh-tôn* có vẻ âu-sầu, liền quì xuống mà tâu rằng :

— Muôn tâu bệ-hạ ! ngày nay thái-hậu đã bình-phục như thường, đáng lẽ bệ-hạ nên lấy làm mừng-rỡ mới phải, có sao lại có sắc không vui và bỏ cả ngự-thiện. Hay là có điều gì chưa vừa ý thì bệ-hạ chỉ-thị cho kẻ hạ-thần biết, để kẻ hạ-thần cũng được chia buồn.

Vua *Anh-tôn* ngảnh nhìn bốn mặt thấy vắng-vẻ không ai, mới thở dài mà bảo *Mã-thuận* rằng :

— Nhà ngươi ở trong cung, hẳn đã biết tính trẫm. Trong mấy hôm nay trẫm có một việc đau lòng, nhà ngươi có biết không ?

Mã-thuận tâu rằng :

— Muôn tâu bệ-hạ ! hay là tại hoàng-hậu chậm chưa có hoàng-tử ?

Vua *Anh-tôn* nói :

— Không phải !

Mã-thuận lại tâu rằng :

— Hay là tại quốc-chính bề-bộn, bệ hạ phải khó nhọc về việc xử-đoán.

Vua *Anh-tôn* nói :

— Quốc chính bề bộn đã có *Lương* thừa-tướng, *Mạnh* thừa-tướng và *Hoàng-phủ* quốc-cữu xử-đoán, trẫm có khó-nhọc gì.

Mã-thuận lại tâu rằng :

— Thế thì kẻ hạ-thần đoán ra rồi, chắc là tại trong 6 cung biết bao nhiêu là mỹ-nữ, mà xe dê ít khi được dạo chơi.

Vua *Anh-tôn* thở dài mà phán rằng :

— Cũng không phải ! Chánh-cung hoàng-hậu vốn là người hiền-từ, vẫn thường khuyên trẫm đi dạo chơi các cung.

Mã-thuận lạy rập đầu mà tâu rằng :

— Muôn tâu bệ-hạ ! Vậy thì xin bệ-hạ chỉ-thị cho kẻ hạ-thần được biết.

(Còn nữa)